

Hiusalan perustutkinto

Ammatillisen peruskoulutuksen peruste

Hiusalan perustutkinto: Ammatillisen peruskoulutuksen peruste

Hiusalan perustutkinnon suorittanut on parturi-kampaaja, joka toimii erilaisissa hiusten hoidon ja hiusten sekä parran käsittelyn tehtävissä. Hiusalan ammattilaisena hän tukee asiakkaan oman tyylin löytymistä ja hyvinvointia. Hiusalan perustutkinto antaa osaamisen myös kampausten ja ehostusten tekemiseen sekä asiakkaan hiusten ja hiuspohjan hoitamiseen. Lisäksi parturikampaaja voi toimia erilaisissa myynti-, konsultointi- ja koulutustehtävissä.

Perusteen nimi	Hiusalan perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	43/011/2014
Korvattavat määräykset	Ei asetettu
Koulutuskoodit	Hiusalan perustutkinto (381303)
Osaamisalat	Ei asetettu
Tutkintonimikkeet	Parturi-kampaaja (10072)
Voimaantulo	01.08.2016
Voimassaolon päättyminen	Ei asetettu

Sisällys

1. Tutkinnon muodostuminen	1
2. Ammattialan kuvaus	4
3. Ammattialan arvoperusta	5
4. Tutkinnon tavoitteet	6
5. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus	8
6. Tutkinnon osat	10
6.1. Asiakkaan tyylipalvelut, 15 osp	10
6.2. Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminta, 20 osp	16
6.3. Hiusten hoito- ja muotoilukokonaisuudet, 15 osp	25
6.4. Hiusten leikkaaminen ja partakäsittelyt, 35 osp	31
6.5. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp	41
6.6. Kampaukset ja ehostus, 20 osp	47
6.7. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp	54
6.8. Permanenttikäsittelyt, 15 osp	63
6.9. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp	70
6.10. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp	80
6.11. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp	83
6.12. Värjäyskäsittelyt, 30 osp	122
6.13. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp	129
6.14. Yrityksessä toimiminen, 15 osp	145
6.15. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp	151

1. Tutkinnon muodostuminen

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (135 osaamispistettä), yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista (10 osaamispistettä). Amatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT 135 OSP	
Pakolliset tutkinnon osat 120 osp	
Hiusten leikkaaminen ja partakäsittelyt, 35 osp, P	
Kampaukset ja ehostus, 20 osp, P	
Värjäyskäsittelyt, 30 osp, P	
Permanenttikäsittelyt, 15 osp, P	
Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminta, 20 osp, P	
Valinnaiset tutkinnon osat 15 osp	
Asiakkaan tyylipalvelut, 15 osp	
Hiusten hoito- ja muotoilukokonaisuudet, 15 osp	
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp	
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta 10-15 osp	
<i>Tähän perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa seuraavista ammatillisista perus-tutkinnoista, joiden tutkinnon perusteet Opetushallitus on määrännyt. Nämä tutkinnot ovat: Kauneudenhoitoalan perustutkinto, Liiketalouden perustutkinto, Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (tutkinnon osat: Kasvun tukeminen ja ohjaus, Hoito ja huolenpito, Kuntoutumisen tukeminen), Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinto, Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto</i>	
Tutkinnon osa ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta	
<i>Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp. Nämä tutkinnot ovat: Hiusalan ammattitutkinto, Myynnin ammattitutkinto, Markkinointiviestinnän ammattitutkinto, Yrittäjän ammattitutkinto, Hierojan ammattitutkinto, Teatterialan ammattitutkinto, Tekstiilialan ammattitutkinto, Vaatetusalan ammattitutkinto, Hiusalan erikoisammattitutkinto, Kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkinto, Teatterialan erikoisammattitutkinto, Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto, Markkinointiviestinnän erikoisammattitutkinto, Hierojan erikoisammattitutkinto, Tekstiilialan erikoisammattitutkinto, Vaatetusalan erikoisammattitutkinto</i>	
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp	

Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista <i>Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp. Tähän perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa Kauneudenhoitoalan ammattikorkeakoulututkinnosta, estenomi (AMK) tai Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnosta, tradenomi (AMK) tai jostakin sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammattikorkeakoulututkinnosta.</i>
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia 5-15 osp <i>Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä (5-15 osp). Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.</i>
Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista 5-15 osp

YHTEISET TUTKINNON OSAT | 35 OSP

Tutkinnon perusteissa määrättyjen osa-alueiden valinnaisten osaamistavoitteiden lisäksi tai niiden sijaan koulutuksen järjestäjä voi päättää erilaajuisia muita valinnaisia osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjän itse päättämille valinnaisille osaamistavoitteille määritellään osaamisen arviointi ja laajuus osaamispisteinä. Tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla myös opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, **P**

Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp, **P**

Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp, **P**

Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp, **P**

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT | 10 OSP

Vapaasti valittavat tutkinnon osat (10 osp) tukevat tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ja ne voivat koostua yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta. Tutkinnon osat voivat olla seuraavia:

Ammatillisia tutkinnon osia | 10 osp

Tämä voi sisältää ammatillisia tutkinnon osia oman tai jonkin muun koulutusalan ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnoista.

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia | 10 osp

Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita tai lukio-opintoja

Tämä voi sisältää ammatillisen perustutkinnon yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita tai lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia opintoja | 10 osp

Tämä voi sisältää jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määritellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.

Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia | 10 osp

Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvat yksilölliset tutkinnon osat voivat olla oman tai muiden alojen työssä, itsenäisessä ammatin harjoittamisessa tai yrittämisessä hankittua osaamista. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määritellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.

TUTKINTOA YKSILÖLLISESTI LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohhtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta. Ne voivat olla ammatillisia tutkinnon osia tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia.

2. Ammattialan kuvaus

Parturi-kampaajan, hiusalan ammattilaisen, työ on yksilöllistä asiakkaan palvelua, jossa korostuvat tärkeät avaintaidot kuten asiakaspalvelu-, vuorovaikutus-, viestintä- ja yhteistyötaidot, käden taidot ja esteettinen näkemys. Parturi-kampaaja leikkaa hiuksia ja tekee partakäsittelyjä, hoitaa hiuksia ja hiuspohjaa, värjää hiuksia ja partaa sekä tekee erilaisia permanenttikäsittelyjä. Parturi-kampaaja seuraa hiusalan muotia, ohjaa asiakasta yksilöllisen tyylin löytämisessä, mikä ilmenee asiakkaan kokonaisolemuksen hyvinvointina ja hyvänolon tunteena. Hän tekee kampauksia ja ehostuksia sekä opastaa asiakasta hiusten ja hiuspohjan hoitamisessa ja kosmeettisten tuotteiden käytössä. Lisäksi hän myy erilaisia kosmeettisia tuotteita sekä hiusten kotihoitoon liittyviä välineitä.

Parturi-kampaaja työskentelee joko toisen palveluksessa tai jossakin työuransa vaiheessa valitsee itsenäisenä yrittäjänä toimimisen. Suurin osa hiusalan yrityksistä on pienyrityksiä. Suurimmissa kasvukeskuksissa on toiminnallisia edellytyksiä suurempiin yrityskokoihin ja parturi-kampaamoketjuihin. Edellä mainituista syistä johtuen alalla korostuvat erityisesti yrittäjyystaidot ja sisäinen yrittäjäisyys. Suuremmissa yrityksissä parturi-kampaaja voi työskennellä liikkeestä vastaavan tehtävissä.

Tulevaisuudessa erilaiset yrittäjäyhteisöt ja moniammatilliset verkostot lisääntyvät, ja niissä hyödynnetään ja täydennetään useiden ammattialojen osaamista. Yhteistyökumppaneina hiusalan yrityksellä voi olla tällöin mm. kauneuden, terveyden, hyvinvoinnin, tyylin ja muodin aloilla toimivia yrittäjiä. Parturi-kampaaja voi toimia myös erilaisissa myynti-, konsultointi- ja koulutustehtävissä sekä teatteri- ja media-alan palveluksessa.

Parturi-kampaajana toimiminen edellyttää tervettä itsetuntoa, innovatiivisuutta, oman elämän hallintaa ja sisäistettyä ammattietiikkaa. Parturi-kampaaja on palvelu- ja yhteistyöhenkinen, rehellinen ja luotettava, kehityskykyinen, luova ja oma-aloitteinen. Säilyttääkseen työkykynsä mahdollisimman pitkään parturi-kampaajan tulee kiinnittää huomiota työympäristön terveyttä vaarantaviin tekijöihin, ergonomiaan sekä terveisiin elämäntapoihin. Työhyvinvointiin vaikuttavat lisäksi työolot, työaikajärjestelyt, työyhteisön vuorovaikutus sekä ammattilaisten henkinen ja sosiaalinen yhteisöllisyys.

3. Ammattialan arvoperusta

Parturi-kampaajan työn ja hiusalan arvoja ovat palvelujen korkea laatu, asiakaslähtöisyys ja asiakastyytyväisyys. Yhtä tärkeitä toiminnassa huomioitavia arvoja ovat terveellisyys, turvallisuus ja esteettisyys. Sekä asiakkaiden että parturi-kampaajien monikulttuurisuuden yleistyessä on tärkeää yksilöllisyyden ja kulttuurisen taustan kunnioittaminen, tasa-arvo ja suvaitsevaisuus. Hiusalan toimintaa ohjaavia periaatteita ovat vastuullisuus, luottamuksellisten asiakassuhteiden synnyttäminen ja ylläpitäminen sekä viihtyisän ja rentouttavan palveluympäristön luominen asiakkaille.

Hiusalan yritystoiminnassa keskeisiä arvoja ovat yhteistoiminnallisuus, vastuullinen yrittäjyys ja terve kilpailu. Näiden myötä toteutuu yritystoiminnan kannattavuus ja kyky tehdä tiimi- ja yhteistyötä. Tärkeää on myös ympäristötietoisuus ja kestävä kehityksen tukeminen.

4. Tutkinnon tavoitteet

Hiusalan perustutkinnon yleistavoitteina on tuottaa laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin. Parturi-kampaaja, hiusalan ammattilainen, osaa hiusten ja hiuspohjan hoitamisen, hiusten leikkaamisen ja partakäsittelyt, kampaukset ja ehostuksen, hiusten värjäämisen ja permanenttikäsittelyt, hiusalan yrittäjyyden ja yritystoiminnan. Lisäksi hänellä on alan työelämässä tarpeellista osaamista, kuten asiakkaan tyylipalvelussa sekä hiusten hoito- ja muotoilukokonaisuuksien tekemisessä vaadittavaa osaamista.

Parturi-kampaaja palvelee asiakkaita erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiantuntevasti sekä asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Asiakaspalvelijana sekä työyhteisön jäsenenä hän noudattaa hyviä käyttäytymis- ja toimintatapoja. Laadukas hiusalan työ vaatii kädentaitojen lisäksi tietoa kosmeettisista aineista ja tuotteista, monipuolista työmenetelmien hallintaa ja alalla käytettävien laitteiden tuntemusta. Ohjatessaan asiakasta parturi-kampaaja ottaa huomioon mm. ajankohtaisen muodin ja asiakkaalle sopivia tyyliasuuntauksia. Parturi-kampaaja, toimii työssään hiusalan arvojen mukaisesti taloudellisesti, vastuullisesti, tasavertaisesti sekä annettujen lupauksen mukaisesti. Hän on työhönsä motivoitunut ja toimii joustavasti sekä innovatiivisesti uusissa ja erilaisissa työelämän tilanteissa.

Parturi-kampaaja toimii yrityksen työntekijänä tai yrittäjänä. Hän edistää toiminnallaan työpaikkansa tai yrityksensä kannattavuutta. Hän sitoutuu työhönsä ja noudattaa ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta sekä tietosuoja- ja kuluttajansuojasäädöksiä. Hän osaa käsitellä ja ratkaista työhönsä liittyviä ongelmia ottaen huomioon asiakkaiden tarpeet ja odotukset. Hiusalan ammattilainen toimii työyhteisössä luotettavasti, oma-aloitteisesti ja uutta luovasti. Hän tavoittelee toiminnassaan laadullisesti parasta mahdollista tulosta ja kehittää omaa työtään.

Parturi-kampaaja tuntee kuluttajansuojalainsäädännön velvoitteet, työsuojelumääräykset ja -ohjeet sekä noudattaa niitä toiminnassaan. Hän huolehtii omasta ja asiakkaiden terveydestä valitsemalla turvalliset tuotteet, työmenetelmät ja -tavat. Hän edistää toiminnallaan työyhteisön hyvinvointia sekä noudattaa ergonomisia työtapoja. Hän tietää terveyttä edistävän liikunnan merkityksen omalle työhyvinvoinnilleen.

Parturi-kampaaja noudattaa työssään ympäristöä säästäviä menetelmiä ja edistää kestävää kehitystä taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa ja hyödyntää alan teknologisia välineitä ja laitteita sekä ymmärtää teknologian kehityksen vaikutuksia oman ammattialansa tulevaisuuteen. Hiusalan ammattilaisella on tietoyhteiskunnassa tarvittavat valmiudet kehittyvän tieto- ja viestintätekniikan käyttämiseen ja tiedon hankkimiseen. Hän selviytyy työ- ja yksityiselämän viestintätilanteista.

Parturi-kampaaja osaa hyödyntää kielitaitoaan asiakaspalvelussa. Hän osaa toimia kansainvälisissä ja monikulttuurisissa työympäristöissä noudattaen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän ottaa toiset huomioon ja hyväksyy ihmisten erilaisuutta ja hallitsee tunteensa työelämän vuorovaikutustilanteissa.

Hiusalan perustutkinnon suorittanut parturi-kampaaja arvostaa omaa työtään ja ammattialaansa ja hänellä on realistinen käsitys osaamisestaan. Hänellä on edellytykset hakeutua jatko-opintoihin sekä suorittaa alan muita tutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja työkokemuksta saatuaan. Hiusalan ammattilainen kehittää ammattitaitoaan elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. Hän arvioi ja jäsentää tietoa, suunnittelee työtään ja asettaa itselleen oppimisen tavoitteita sekä hyödyntää ammatillista täydennyskoulutusta.

Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia yrittäjyyteen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapai-

noisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (L630/1998, 5 § (muutos 787/2014)).

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

5. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksyttyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystoiminnan sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjäyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Hän havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita, käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tiilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa ja hän soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää hyödykseen tietoa yhteiskunnan perusrakenteista ja toimintavoista sekä osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän pyrkii aktiivisella toiminnalla vaikuttamaan epäkohtien poistamiseen. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

6. Tutkinnon osat

6.1. Asiakkaan tyylipalvelut, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella erilaisia asiakkaan tyyliä tukevia palvelukokonaisuuksia eri tilaisuuksiin (hiukset, ehostus, pukeutuminen)
- ottaa huomioon muodin ja tyylin erityispiirteitä
- hyödyntää etikettisääntöjä tyylipalveluissa
- ottaa huomioon asiakkaan ihon värin, kasvojen ja vartalon mittasuhteet sekä persoonalliset ja kulttuuriset ominaisuudet
- toteuttaa suunnitelman mukaisen tyyliä tukevan palvelukokonaisuuden asiakkaalle
- neuvoa asiakasta ulkoiseen olemukseen liittyvissä asioissa
- suositella ja myydä tyylipalveluja
- toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa
- hankkia tietoa eri lähteistä
- hyödyntää työssään eri ilmaisukeinoja ja tietotekniikkaa
- toimia erilaisissa asiakas- ja vuorovaikutustilanteissa
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää ergonomista, terveellistä ja turvallista työympäristöä
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- arvioida omaa työtään

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa nais- ja miesasiakkaan tyylikonsultoinnissa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdassa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Tyyლისუunnitelmien laadinta	
Tyydyttävä T1	• laatii toteuttamiskelpoisen tyyლისუunnitelman asiakkaalle
Hyvä H2	• tunnistaa suunnitteluvaiheessa asiakkaan tyylin kehittämisen tarpeen ja toteuttamismahdollisuudet
Kiitettävä K3	• tunnistaa suunnitteluvaiheessa hiusten, ehostuksen ja pukeutumisen suomat mahdollisuudet ja rajoitukset ottaen huomioon asiakkaan tyylin ja toiveet

Tyyლისუunnitelmien toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	• ohjaa asiakasta tyyllillisesti, ohjaus painottuu hiuksiin
Hyvä H2	• toteuttaa asiakkaan tyylipalvelun (hiukset, ehostus ja pukeutuminen) suunnitelman mukaisesti
Kiitettävä K3	• toteuttaa tyylipalvelun asiakkaalle soveltuvasti ja perustelee valintojaan

Ajankäytön huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• työskentelee lähes edellytetyssä ajassa, noudattaa työaikoja sekä neuvottelee poikkeamista
Hyvä H2	• työskentelee edellytetyssä ajassa
Kiitettävä K3	• hallitsee suunnitelman mukaisen ajankäytön

Asiakaspalvelu ja myynti	
Tyydyttävä T1	• kertoo asiakkaalle tyylipalveluista
Hyvä H2	• esittelee ja myy asiakkaalle tyylipalveluja
Kiitettävä K3	• esittelee ja myy asiakkaalle monipuolisia tyylipalvelukokonaisuuksia, suosittelee lisäpalveluja

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• suhtautuu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä työssään ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohtia sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta ja toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohdat sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa yllättävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	• arvioi tyylipalvelun lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä palveluun varattua aikaa.
Hyvä H2	• arvioi tyylipalvelun lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa palveluun varattua aikaa.
Kiitettävä K3	• arvioi tyylipalvelun lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa palveluun varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työmenetelmien ja työvälineiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• käyttää työmenetelmiä ja välineitä suunnitelman mukaan
Hyvä H2	• hyödyntää erilaisia työmenetelmiä ja välineitä asiakkaalle ja tyylipalveluun sopivasti
Kiitettävä K3	• soveltaa tyylipalvelun ja asiakkaan kannalta perusteltuja ja monipuolisia työmenetelmiä ja välineitä sekä perustelee valintojaan

Tuotteiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• valitsee tyylipalveluun tarvittavat tuotteet, käyttää tuotteita ohjeen mukaan.
Hyvä H2	• hyödyntää tyylipalveluun tarvittavia tuotteita asiakkaalle soveltuvasti.
Kiitettävä K3	• soveltaa tuotteiden käyttöä tyylipalvelun ja asiakkaan tarpeista katsoen monipuolisesti ja perustelee valintojaan.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Asiakkaan tyylin tulkinta ja tukeminen sekä muoto-opin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää tyyliin ja muotoon ja etikettiin liittyviä tietoja tyylipalvelussa
Hyvä H2	• käyttää tyyliin ja muotoon ja etikettiin liittyviä tietoja tyylipalvelussa asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	• soveltaa tyylin ja muodon sekä etiketin tietojään tyylipalvelun toteuttamisessa, perustelee valintojaan

Estetiikan, tyylin, muodin ja kulttuurin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää tyyli-tietoutta ja muotia asiakkaan tyylin tulkinnessa, ottaa huomioon alan esteettisiä tekijöitä (esim. muoto, väri, suhteet, tasapaino, kokonaisuus, ulkoinen olemus) ja että asiakkaan kulttuurista voi asettaa rajoituksia suunnittelulle
Hyvä H2	• hyödyntää tyyli-tietouden ja muodin erityispiirteitä ja ottaa huomioon alan esteettisiä tekijöitä asiakkaan ohjauksessa, ottaa huomioon asiakkaan kulttuurista asettamat rajoitukset
Kiitettävä K3	• hyödyntää tyyli-tietouden ja muodin erityispiirteitä tyylipalveluissa, käyttää alan esteettisiä tekijöitä asiakkaan ohjauksessa, ottaa huomioon asiakkaan kulttuurista asettamat rajoitukset ja perustelee valintojaan

Vartalon ja kasvojen mittasuhteiden (ihon värin ja piirteiden) huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ihon värin, vartalon ja kasvojen mittasuhteiden ja ominaisuuksien vaikutuksia tyylipalveluissa
Hyvä H2	• ottaa huomioon ihon värin, vartalon ja kasvojen mittasuhteiden ja ominaisuuksien vaikutuksia tyylipalveluissa
Kiitettävä K3	• ottaa huomioon ihon värin, vartalon ja kasvojen mittasuhteiden ja ominaisuuksien vaikutuksia tyylipalveluissa ja perustelee valintojaan

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjattuna työskentelynsä tueksi tietoa eri lähteistä.
Hyvä H2	• hankkii työskentelynsä tueksi tietoa eri tietolähteistä ja hyödyntää sitä tyylipalvelussa.
Kiitettävä K3	• hankkii työskentelynsä tueksi itsenäisesti tietoa monipuolisista tietolähteistä ja hyödyntää sen tyylipalvelussa.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, haluaa oppia uutta, toimii palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista tilanteista ja valintatilanteista oma-aloitteisesti
Kiitettävä K3	toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehittymiselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toiminnassaan, tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjeen mukaan, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimis-, työyhteisö- ja asiakaspalvelussa) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii ryhmän jäsenenä, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa
Kiitettävä K3	ilmaisee selkeästi tavoitteen ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijät

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, työpaikan sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille, käyttää turvallisesti ohjeen mukaan työvälineitä, työmenetelmiä ja suojaimia, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, varmistaa työvälineiden, tuotteiden ja materiaalin turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti.
Kiitettävä K3	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, tunnistaa ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

6.2. Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminta, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- toimia erilaisissa työympäristöissä ja edistää toiminnallaan työyhteisön työhyvinvointia
- toimia yrityksen tavoitteiden mukaisesti ja ottaa huomioon työterveyteen, työturvallisuuteen ja työlainsäädäntöön liittyvät ohjeet
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää ergonomisen, terveellisen ja turvallisen työympäristön
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- asiakaslähtöisen työskentelyn yritystoiminnassa
- ottaa huomioon yrityksen laatutavoitteet ja kestävä kehityksen
- hinnoitella, markkinoida ja myydä asiakkaille yrityksen tarjoamia palveluja ja tuotteita
- arvioida vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan hiusalan yrittäjänä ja suunnitella ammattialan yritystoimintaa
- laatia yrityksen kannattavuuslaskelmia
- edistää toiminnallaan yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tuloksellisuutta
- arvioida mahdollisuuksiaan tuotteistaa hiusalan toimintamahdollisuuksia
- ottaa työssään huomioon kuluttajaoikeuden ja kuluttajakaupan toimintaperiaatteet
- verkostoitua eri asiantuntijoiden kanssa ja selvittää kansainvälisyyden mahdollisuuksia yritystoiminnan kehittämiseksi.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa hiusalan yrittäjyydessä ja yritystoiminnassa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa alan työpaikassa.. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Toimiminen työssä ja työyhteisössä	
Tyydyttävä T1	• toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävasti
Hyvä H2	• toimii työssään itsenäisesti työyhteisön työhyvinvointia edistävasti
Kiitettävä K3	• toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävasti ja selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää sitä

Ihmissuhteiden ylläpito ja työyhteisön tuen hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja antaa tukea tarvittaessa
Hyvä H2	• toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenten kanssa
Kiitettävä K3	• edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• suhtautuu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä työssään ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohtia sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa • toimii aloitteellisesti ja asiakkaan tarpeet huomioon ottaen omien tavoitteiden saavuttamiseksi
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta ja toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohdat sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta • toimii asiakkaan tarpeet huomioon ottaen ja taloudellisesti yrityksen tavoitteiden saavuttamiseksi
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa • toimii suunnitelmallisesti ja tuloksellisesti edistäen pysyviä asiakassuhteita ja toiminnan jatkuvuutta

Asiakkaiden palveleminen	
Tyydyttävä T1	- kuuntelee asiakkaan toiveita ja noudattaa hyviä asiakaspalvelutapoja sekä toimii vastuuntuntoisesti - toimii ohjeistettuna sovittujen asiakaspalvelukäytänteiden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Hyvä H2	- toteuttaa asiakkaan yksilöllisiä toiveita ja toimii asiakaspalvelu- ja myyntitilanteissa itsenäisesti - toimii yrityksen laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen mukaisesti
Kiitettävä K3	- toimii aktiivisesti ja joustavasti erilaissa asiakaspalvelu- ja myyntitilanteissa sekä kohtaa luontevasti erilaiset kulttuuritaustaiset asiakasryhmät - toimii yrityksen laatutavoitteiden ja kestävän kehityksen mukaisesti ja edistää ympäristöystävällisiä toimintatapoja

Kustannustehokas ja tulokellinen toiminta	
Tyydyttävä T1	- toimii taloudellisesti aikaresurssit huomioon ottaen eri työprosesseissa - noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien periaatteita ja toimii asiallisesti eri taustan omaavien ihmisten kanssa
Hyvä H2	- toimii kustannustehokkaasti ja tulokellisesti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioon ottaen - noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien periaatteita ja toimii asiallisesti eri taustan omaavien ihmisten kanssa
Kiitettävä K3	- toimii itsenäisesti ja kustannustehokkaasti edistäen yrityksen tulokellisuutta - noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien periaatteita ja toimii asiallisesti eri taustan omaavien ihmisten kanssa

Markkinointi ja myyminen	
Tyydyttävä T1	- suunnittelee markkinointia eri kohderyhmille ohjeen mukaan - keskustelee asiakkaan kanssa myytävistä palveluista ja tuotteista
Hyvä H2	- suunnittelee markkinointia monipuolisesti alan kausivaihtelut huomioiden - esittelee ja myy palvelutilanteissa yrityksen palveluja ja tuotteita
Kiitettävä K3	- suunnittelee markkinointia luovasti, pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti ottaen huomioon eri kohderyhmät - ottaa palvelutilanteessa huomioon asiakkaan tarpeet ja myy asiantuntevasti yrityksen lisäpalveluja ja tuotteita

Yritystoiminnan suunnittelu ja arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna liikeidean sekä arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita
Hyvä H2	• selvittää ammattialan toiminta- ajatuksen, liikeidean ja keskeisiä palvelumahdollisuuksia ja arvioi mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä
Kiitettävä K3	• hyödyntää työssään rohkeasti eri yritysten toiminta- ajatuksia ja liikeideoita sekä asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittämistavoitteita

Kannattavuuslaskelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna laskelmia ja laskee ohjattuna kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä • hinnoittelee palveluja ja tuotteita ohjeen mukaan
Hyvä H2	• laatii ammattialan kannattavuuslaskelmia ja hyödyntää asiantuntijalähteitä laskelmissaan • laskee oman työpanoksen osuuden tuotteen tai palvelun kustannuksista
Kiitettävä K3	• laatii ja laskee hiusalan kannattavuuslaskelmia ja arvioi niiden realistisuutta ja yrityksen ostopalvelujen ulkoistamismahdollisuuksia • laskee palvelujen ja tuotteiden kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä (alv., katteet)

Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi ammattialansa tuoteja palvelutarjontaa
Hyvä H2	• hankkii tietoa tuotteiden ja palvelujen kilpailu- ja kehittämistarpeesta sekä arvioi ammattialansa eri tuotteistamismahdollisuuksia
Kiitettävä K3	• suunnittelee itsenäisesti ammattialalle uusia palveluja tuotteistamismahdollisuuksia kilpailutilanteiden pohjalta

Hiusalan yritystoiminnan arviointi	
Tyydyttävä T1	• tekee yhteistyötä hiusalan yrittäjien kanssa.
Hyvä H2	• verkostoituu eri ammattialojen kanssa ja hyödyntää saamaansa tietotaitoa.
Kiitettävä K3	• hyödyntää ammattialansa kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työmenetelmien, välineiden ja materiaalien käyttäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna tavanomaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa
Hyvä H2	• käyttää erilaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti erilaisia työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa

Tuotteiden ominaisuuksien arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi hiusalan tuotteiden koostumuksia, vaikutuksia ja ominaisuuksia asiakaspalvelussa • käyttää sähköisiä viestimiä tuotetietojen ja palveluiden etsinnässä
Hyvä H2	• arvioi monipuolisesti hiusalan tuotteiden koostumuksia, vaikuttavia aineita, vahvuuksia ja ominaisuuksia sekä niiden toimintaperiaatteita ammatissaan • käyttää itsenäisesti sähköisiä viestimiä ja ohjelmia omissa tuote- ja palveluprosesseissaan
Kiitettävä K3	• arvioi monipuolisesti ja kriittisesti tietouttaan ammattialan tuotteiden ominaisuuksista ja toimintaperiaatteista omassa toiminnassaan • hyödyntää ja käyttää itsenäisesti ja monipuolisesti sähköisiä viestimiä ja eri ohjelmia omissa tuote- ja palveluprosesseissaan

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa.
Hyvä H2	• noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työyhteisössään huomioon työyhteisön muut jäsenet.
Kiitettävä K3	• havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Työtä koskevien sääntöjen ja sopimusten noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää työtään koskevia työyhteisön sääntöjä ja työehtosopimuksen mukaisia työntekijän ja työnantajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä noudattaa niitä • ottaa työssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja tietää oman alansa tärkeimmät määräykset • ottaa asiakaspalvelussaan huomioon kuluttajan oikeudet ja kuluttajakaupan toimintaperiaatteet, mutta tarvitsee niissä ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää työtään koskevia työyhteisön sääntöjä ja työehtosopimuksen mukaisia työntekijän ja työnantajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä noudattaa niitä • ottaa työssään huomioon työturvallisuusvelvoitteensa, lähimmän esimiehensä työsuojeluvastuun ja määräykset sekä etsii tarvitsemaansa tietoa • ottaa asiakaspalvelussaan huomioon kuluttajan oikeudet ja kuluttajakaupan toimintaperiaatteet, mutta tarvitsee niissä ajoittain ohjausta
Kiitettävä K3	• selvittää työtään koskevia työyhteisön sääntöjä ja työehtosopimuksen mukaisia työntekijän ja työnantajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä noudattaa niitä • ottaa työssään huomioon työturvallisuusvelvoitteensa, esimiesten työsuojeluvastuun työorganisaatiossa ja toimii omassa työssään määräysten mukaisesti ja perustee toimintaansa • ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon kuluttajan oikeudet ja kuluttajakaupan toimintaperiaatteet. Löytää realistisia kehittämiskohteita kuluttajaosaamisessaan.

Asiakkaiden palvelua koskevan tietoperustan hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa hiusalan asiakaspalvelutavoista ja -käytänteistä • ottaa työssään huomioon hiusalan terveyteen, turvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavia tekijöitä (esim. hygienia, ergonomia, ammattisairaudet, työ- ja tuoteturvallisuus)
Hyvä H2	• hyödyntää työssään hiusalan asiakaslähtöisen toiminnan periaatteita • ottaa työssään huomioon hiusalan terveyteen, turvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat tekijät (hygienia, ergonomia, ammattisairaudet, työ- ja tuoteturvallisuus)
Kiitettävä K3	• hyödyntää työssään hiusalan eettisiä toimintaperiaatteita (vaitiolovelvollisuus, tietosuoja) • ottaa työssään huomioon hiusalan terveyteen, turvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat tekijät (hygienia, ergonomia, ammattisairaudet, työ- ja tuoteturvallisuus) ja perustelee toimintaansa

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	
Tyydyttävä T1	• selvittää ohjattuna työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia ratkaisuja yrityksessä
Hyvä H2	• selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ratkaisuja yrityksen kilpailutekijänä
Kiitettävä K3	• selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimuksia ja toimii niiden mukaisesti, arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia ja taloudellisia ratkaisuja yrityksen kilpailutekijänä

Markkinointi ja myyminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää ohjattuna sisäisen ja ulkoisen markkinoinnin perusteita • selvittää hiusalan palvelujen ja tuotteiden hinnoittelun periaatteet
Hyvä H2	• selvittää itsenäisesti sisäisen ja ulkoisen markkinoinnin perusteet • ottaa työssään huomioon hiusalan palvelujen ja tuotteiden hinnoitteluun vaikuttavat tekijät ja vastuukysymykset
Kiitettävä K3	• selvittää sisäisen ja ulkoisen markkinoinnin perusteet ja hankkii aktiivisesti tietoa markkinoinnista oman ammattitaitonsa ja työyhteisönsä kehittämiseksi • ottaa työssään huomioon hiusalan palvelujen ja tuotteiden hinnoittelun vaikuttavat tekijät ja vastuut (kuluttajansuoja, tuotetietous, kestävä kehitys) ja perustelee niillä toimintaansa

Yritystoiminnan suunnittelu- ja arviointitiedon hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa ohjattuna yrityksen perustamisedellytyksistä (sidosryhmät; viranomaiset, rahoittajat, kilpailijat, asiakkaat, työntekijät, maahantuojat)
Hyvä H2	• hakee tietoa itsenäisesti yrityksen perustamisedellytyksistä (sidosryhmät: viranomaiset, rahoittajat, kilpailijat, asiakkaat, työntekijät, maahantuojat)
Kiitettävä K3	• hakee tietoa monipuolisesti yrityksen perustamisedellytyksistä (sidosryhmät: viranomaiset, rahoittajat, kilpailijat, asiakkaat, työntekijät, maahantuojat)

Kannattavuuslaskelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjattuna tietoa yrityksen kannattavuuteen vaikuttavista tekijöistä (kiinteät ja muuttuvat kustannukset)
Hyvä H2	• hakee itsenäisesti tietoa yrityksen kannattavuuteen vaikuttavista tekijöistä (kiinteät ja muuttuvat kustannukset)
Kiitettävä K3	• hankkii tietoa yrityksen kannattavuuteen vaikuttavista tekijöistä ja hyödyntäen eri sidosryhmien osaamista

Osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää hiusalan palvelumahdollisuuksia
Hyvä H2	• selvittää hiusalan eri palvelu- ja tuotteistamismahdollisuuksia
Kiitettävä K3	• selvittää hiusalan kilpailutekijöitä ja tuotteistamismahdollisuuksia yhteistyössä sidosryhmien kanssa

Ammattialan yritystoiminnan arviointi	
Tyydyttävä T1	• selvittää ohjattuna hiusalan tyypillisiä yhteistyökumppaneita.
Hyvä H2	• selvittää itsenäisesti mahdollisuuksia verkostoitua eri ammattialojen kanssa.
Kiitettävä K3	• tietää verkostoitumisen laaja-alaiset mahdollisuudet eri ammattialojen kanssa.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia hiusalan yritystoiminnassa
Hyvä H2	• kehittää omaa työskentelyään ottaen huomioon elinikäisen oppimisen mahdollisuudet hiusalan yritystoiminnassa
Kiitettävä K3	• soveltaa työskentelyssä elinikäisen oppimisen periaatteita ja ottaa huomioon yhteiskunnallisia muutoksia hiusalan yritystoiminnassa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	• noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- tai työyhteisössään • tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • ymmärtää alan kansainvälisen toiminnan ja vuorovaikutuksen merkityksen eri sidosryhmien kesken
Hyvä H2	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimis- tai työyhteisössään) tilanteen vaatimalla tavalla • tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä • etsii tietoa alan kansainvälisestä toiminnasta ja hyödyntää sitä oman toiminnan eri osa-alueilla
Kiitettävä K3	• ilmaisee vuorovaikutustilanteissa selkeästi kantansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja • toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä • edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä sekä verkostoitumista kansallisesti ja kansainvälisesti

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää hiusalan ammattietiikan arvokysymyksiä ja noudattaa vaitiolovelvollisuutta
Hyvä H2	• hankkii tietoa hiusalan ammattietiikasta ja arvokysymyksistä sekä soveltaa niitä asiakaspalvelutilanteisiin, noudattaa vaitiolovelvollisuutta
Kiitettävä K3	• soveltaa hiusalan ammattietiikkaa omaan työelämäänsä, ihmissuhteisiin, ympäristöön, yritystoimintaan ja yhteiskuntaan, noudattaa työssään vaitiolovelvollisuutta ja tietosuoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• ottaa työssään huomioon työturvallisuuden ja tietää alansa tärkeimmät määräykset.
Hyvä H2	• ottaa työssään huomioon työturvallisuuden ja tietää alansa tärkeimmät määräykset.
Kiitettävä K3	• tietää esimiesten työsuojeluvastuun ammattialan yritystoiminnassa, toimii omassa työssään määräysten mukaisesti ja perustelee toimintaansa.

6.3. Hiusten hoito- ja muotoilukokonaisuudet, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella erilaisia hoito- ja muotoilukokonaisuuksia
- hyödyntää hoito- ja muotoilukokonaisuuksien suunnittelussa tuotetuntemustaan, hiusten ja ihon anatomian tietojaan sekä ajankohtaista tyyliä ja muotia
- tehdä erilaisia spa- tai hoitokokonaisuuksia hiuksille, parralle ja hiuspohjalle
- tehdä erilaisia hiusten ja parran muotoilukokonaisuuksia
- tehdä eripituisiin hiuksiin juhla- ja teemakampauksia ja kiinnittää erilaisia koristeita kampauksiin
- kiinnittää irtohiuksia, tehdä hiusten pidennyksiä ja rastoja
- tehdä käsihoidon tai rakennekynnet asiakkaalle
- käyttää muotoilukokonaisuuksissa tarvittavia työvälineitä, tekniikoita ja tuotteita
- suositella ja myydä ihon, hiusten ja hiuspohjan käsittelyjä ja ohjata asiakasta kotituotteiden käytössä
- toimia erilaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää työympäristön ergonomisuutta, hygieenisyyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- arvioida omaa työtään

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa hiusten ja parran hoidossa ja muotoilukokonaisuuksissa sekä erilaisissa juhla- ja teemakampauksissa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdassa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Työn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee hoito- ja muotoilukokonaisuuden asiakkaalle
Hyvä H2	• suunnittelee hoito- ja muotoilukokonaisuuden asiakkaalle asiakaslähtöisesti
Kiitettävä K3	• suunnittelee yksilöllisen hoito- ja muotoilukokonaisuuden asiakkaalle itsenäisesti ja perustelee valintansa

Muotoilukokonaisuuksien toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa asiakkaalle hoitoja muotoilukokonaisuuksia suunnitelman mukaisesti
Hyvä H2	• toteuttaa asiakkaalle erilaisia hoito- ja muotoilukokonaisuuksia itsenäisesti ja asiakkaan toiveita huomioon ottaen
Kiitettävä K3	• toteuttaa asiakkaalle yksilöllisiä ja monipuolisia hoitoja muotoilukokonaisuuksia itsenäisesti ja laadukkaasti

Asiakaspalvelu ja myynti	
Tyydyttävä T1	• kertoo asiakkaalle hoito- ja muotoilukokonaisuuksista
Hyvä H2	• esittelee ja myy asiakkaalle hoito- ja muotoilukokonaisuuksia
Kiitettävä K3	• esittelee ja myy asiakkaalle yksilöllisiä ja monipuolisia hoito- ja muotoilukokonaisuuksia

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• toimii turvallisesti, välttää riskejä työssään ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohtia sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta ja toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohdat sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa yllättävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	• arvioi muotoilukokonaisuuden lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä käsittelyyn varattua aikaa.
Hyvä H2	• arvioi muotoilukokonaisuuden lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa.
Kiitettävä K3	• arvioi muotoilukokonaisuuden lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työmenetelmien hallinta	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna oikeat työmenetelmät
Hyvä H2	• valitsee sopivat työmenetelmät
Kiitettävä K3	• soveltaa asiakkaan ja hoitoja muotoilukokonaisuuden kannalta perusteltuja työmenetelmiä

Työvälineiden ja tuotteiden käyttö	
Tyydyttävä T1	• valitsee hoito- ja muotoilukokonaisuuden toteuttamiseen tarvittavat työvälineet ja tuotteet ohjeen mukaan.
Hyvä H2	• käyttää hoito- ja muotoilukokonaisuuden toteuttamiseen tarvittavia tuotteita, työvälineitä ja laitteita itsenäisesti ja asiakkaan tarpeisiin soveltuvasti.
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti hoito- ja muotoilukokonaisuuden toteuttamiseen sopivimpia tuotteita, työvälineitä ja laitteita sekä perustelee valintansa.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Tuotetuntemuksen hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää tuotetuntemustaan hoito- ja muotoilukokonaisuuksia suunnitellessaan ja toteuttaessaan
Hyvä H2	• hyödyntää itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti tuotetuntemustaan hoito- ja muotoilukokonaisuuksissa
Kiitettävä K3	• hyödyntää tuotetuntemustaan monipuolisesti ja yksilöllisesti hoito- ja muotoilukokonaisuuksissa perustellen valintojaan, ottaa huomioon allergiat tuotevalinnoissa

Ihon ja hiuksen anatomian tietojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• ottaa huomioon ihon ja hiuksen anatomian tietoja hoito- ja muotoilukokonaisuuksia suunnitellessaan ja toteuttaessaan
Hyvä H2	• hyödyntää ihon ja hiuksen anatomian tietojaan hoito- ja muotoilukokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa ottaen huomioon asiakkaan ihon ja hiusten tilanteen
Kiitettävä K3	• hyödyntää ihon ja hiuksen rakenteen anatomian tietojaan hoito- ja muotoilukokonaisuuksissa itsenäisesti ottaen huomioon asiakkaan ihon ja hiusten tilanteen ja perustelee valintansa

Tyylin ja hiusmuodin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää tyyliin ja hiusmuotiin liittyviä tietoja hoito- ja muotoilukokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa
Hyvä H2	• hyödyntää tyyliä ja hiusmuotia hoito- ja muotoilukokonaisuuksissa asiakkaan toiveita huomioon ottaen
Kiitettävä K3	• soveltaa tyylin ja hiusmuodin tietojaan yksilöllisesti ja monipuolisesti hoito- ja muotoilukokonaisuuksissa perustellen valintojaan

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	• hankkii työskentelynsä tueksi tietoa eri lähteistä ohjeen mukaan.
Hyvä H2	• hankkii monipuolista tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä ongelmanratkaisussa.
Kiitettävä K3	• hankkii monipuolista tietoa erilaisista lähteistä, analysoi sitä realistisesti ja hyödyntää sitä työhönsä liittyvässä ongelmanratkaisussa.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, haluaa oppia uutta, toimii palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista tilanteista ja valintatilanteista oma-aloitteisesti
Kiitettävä K3	toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehittymiselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toiminnassaan, tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjeen mukaan, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (oppimistilanteissa, työyhteisössä ja asiakaspalvelussa) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii yhteistyökykyisesti ryhmän jäsenenä, erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa
Kiitettävä K3	ilmaisee selkeästi tavoitteen ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijät

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, työpaikan sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, hiusalan eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• käyttää turvallisesti ohjeen mukaan työvälineitä, työmenetelmiä ja suojaimia, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	• varmistaa työvälineiden, tuotteiden ja materiaalin turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti.
Kiitettävä K3	• tunnistaa vaaroja ja riskejä ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

6.4. Hiusten leikkaaminen ja partakäsittelyt, 35 osp

Ammattitaitovaatimukset

#

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- määritellä hiuksen rakenteen ja kasvuvaiheet
- suunnitella ja toteuttaa hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyn
- suunnitella ja toteuttaa asiakkaille erilaisia hiusten leikkauksia ja partakäsittelyjä
- pestä asiakkaan hiukset työn vaatimalla tavalla
- hieroa hiuspohjan
- tulkita asiakkaan tyyliä hiusten leikkausta ja partakäsittelyä suunnitellessaan
- ottaa huomioon muodin asiakkaan hiusten leikkauksessa ja partakäsittelyssä
- ottaa huomioon muoto-opin hiusten leikkaamisessa ja parran muotoilussa
- hyödyntää tuotetuntemustaan hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyissä
- käyttää tuotteita, työvälineitä ja laitteita
- muotoon kuivata asiakkaan hiukset
- ottaa huomioon ravinnon ja terveellisten elintapojen vaikutuksen hiusten ja hiuspohjan hyvinvointiin
- suositella ja myydä asiakkaalle hiusten ja parran kotihoitotuotteita ja ohjata niiden käytössä
- toimia erilaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- hyödyntää kielitaitoaan asiakaspalvelussa
- hankkia tietoa eri lähteistä
- ottaa työssään huomioon yrittäjyyden, aloitekykyisyyden ja vastuullisuuden
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää ergonomista, hygieenistä, terveellistä ja turvallista työympäristöä
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- ottaa huomioon kestävä kehityksen

- arvioida omaa työtään

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa hiusten leikkaamisessa ja partakäsittelyissä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa alan työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammatitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyn
Hyvä H2	• suunnittelee hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyn asiakkaan tarpeiden mukaisesti
Kiitettävä K3	• suunnittelee hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyn itsenäisesti ja asiakkaan tarpeiden mukaisesti

Hiusten leikkaus- ja partakäsittelyn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• tekee toteuttamiskelpoisia hiusten leikkaus- ja partakäsittelysuunnitelmia ja noudattaa työohjeita
Hyvä H2	• tunnistaa erilaisten hiusten leikkauksien ja partakäsittelyjen mahdollisuudet ja ottaa huomioon asiakkaan toiveita
Kiitettävä K3	• ottaa suunnittelussaan huomioon hiusten ja partakäsittelyjen sekä muodin tarjoamat mahdollisuudet suhteessa asiakkaan toiveisiin ja tyyliin

Hiusten peseminen	
Tyydyttävä T1	• pesee hiukset työn vaatimalla tavalla
Hyvä H2	• pesee hiukset asiakkaan tarpeen mukaisesti
Kiitettävä K3	• pesee hiukset asiakkaan tarpeen mukaisesti ja tuotetuntemustaan hyödyntäen

Hiusten ja hiuspohjan hoitaminen	
Tyydyttävä T1	hoitaa hiukset ja hiuspohjan työsuunnitelman mukaan
Hyvä H2	hoitaa hiukset ja hiuspohjan tuotetuntemustaan hyödyntäen ja edeten sujuvasti työvaiheesta toiseen
Kiitettävä K3	hoitaa hiukset ja hiuspohjan asiakkaan tarpeiden mukaisesti ja itsenäisesti sekä perustelee tuote- ja laitevalinnat

Hiuspohjan hieronnan hallinta	
Tyydyttävä T1	hieroo hiuspohjaa
Hyvä H2	valitsee sopivan hierontatekniikan hoitokäsittelyn perusteella ja asiakkaan hoitotarpeen mukaan
Kiitettävä K3	soveltaa oppimiaan hierontatekniikoita asiakkaan hoitotarpeen mukaan

Hiusten leikkaaminen	
Tyydyttävä T1	leikkaa hiukset myyntikelpoisesti käyttäen perusrakenteita (ehjä ja porrastettu rakenne, tasamittainen ja lisääntyvä kerrostus sekä saksi-kam-patekniikka) ja noudattaa työohjeita
Hyvä H2	leikkaa hiukset suunnitelman mukaisesti käyttäen perusrakenteita tai niiden yhdistelmiä
Kiitettävä K3	leikkaa hiukset suunnitelman mukaan ja asiakkaalle soveltuvasti ja perustelee valintojaan, käyttää monipuolisia tekniikoita

Hiusten kuivaaminen ja viimeistely	
Tyydyttävä T1	muotoonkuivaa ja viimeistelee hiukset
Hyvä H2	kuivaa hiukset muotoon käyttäen tarvittavia muotoilutuotteita
Kiitettävä K3	kuivaa hiukset muotoon käyttäen muotoilu- ja viimeistelytuotteita sekä perustelee valintojaan

Parran muotoileminen ja parranajo	
Tyydyttävä T1	muotoilee ja ajaa parran ohjattuna
Hyvä H2	muotoilee ja ajaa parran työsuunnitelman mukaisesti ja omatoimisesti
Kiitettävä K3	muotoilee ja ajaa parran itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti ja perustelee hänelle valintojaan

Asiakaspalvelu ja asiakkaan ohjaaminen	
Tyydyttävä T1	• palvelee asiakasta ystävällisesti ja ohjaa asiakasta kotihoitotuotteiden käytössä
Hyvä H2	• esittelee asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaan
Kiitettävä K3	• myy asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaan ja suosittelee lisäpalveluja

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• suhtautuu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä ja ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä kohtia sekä ylläpitää asiakkaan sekä työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta ja toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset kohdat sekä ylläpitää asiakkaan sekä työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteelliset kohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa yllättävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	• arvioi leikkauksen ja partakäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä käsittelyyn varattua aikaa.
Hyvä H2	• arvioi leikkauksen ja partakäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa.
Kiitettävä K3	• arvioi leikkauksen ja partakäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Leikkaus- tai parranajotekniikoiden hallinta	
Tyydyttävä T1	• valitsee leikkauksessa/partakäsittelyssä käytettävät perustekniikat ja/ tai ohennusmenetelmät ohjattuna
Hyvä H2	• toteuttaa leikkauksen/partakäsittelyn työhön sopivalla leikkaus-, ohennus- tai ajotekniikalla
Kiitettävä K3	• toteuttaa leikkauksia/partakäsittelyjä monipuolisilla ja asiakkaalle soveltuvilla tekniikoilla ja perustelee valintojaan

Työvälineiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• käyttää hoitokäsittelyissä/ leikkauksessa/partakäsittelyssä tarvittavia tavallisimpia välineitä
Hyvä H2	• valitsee hoitokäsittelyyn/ leikkaukseen/partakäsittelyyn sopivat työvälineet ja käyttää niitä
Kiitettävä K3	• käyttää hoitokäsittelyn/ leikkauksen/ partakäsittelyn lopputuloksen kannalta perusteltuja työvälineitä

Tuotteiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• valitsee ja käyttää hoitokäsittelyssä/ leikkauksessa/ partakäsittelyssä tarvittavia tuotteita, selvittää tuotteiden sopivuuden asiakkaalle ohjeen mukaan
Hyvä H2	• valitsee ja käyttää hoitokäsittelyssä/ leikkauksessa/ partakäsittelyssä tarvittavia tuotteita, selvittää tuotteiden sopivuuden asiakkaalle
Kiitettävä K3	• valitsee ja käyttää monipuolisesti ja asiakkaalle soveltuvasti hoitokäsittelyssä/ leikkauksessa/partakäsittelyssä tarvittavia tuotteita, perustelee käytön edut sekä sopivuuden asiakkaalle

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa.
Hyvä H2	• noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työyhteisössään huomioon työyhteisön muut jäsenet.
Kiitettävä K3	• havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Hiusten ja hiuspohjan laadun ja kunnon määrittely	
Tyydyttävä T1	• määrittelee hiusten ja hiuspohjan kunnon ja laadun sekä tunnistaa ne hiuspohjan muutokset, jotka vaativat muun asiantuntijan hoitoa
Hyvä H2	• määrittelee asiakkaan hiusten ja hiuspohjan laadun ja kunnon sekä ohjaa asiakkaan tarvittaessa muun asiantuntijan hoitoon
Kiitettävä K3	• määrittelee itsenäisesti asiakkaan hiusten ja hiuspohjan laadun ja kunnon sekä eri hoitomahdollisuudet ja selvittää mahdolliset ongelmien syyt asiakkaan kanssa ja ohjaa hänet tarvittaessa asiantuntijan hoitoon

Hiuksen rakenteen ja kasvuvaiheiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	ottaa hiuksen rakenteen ja kasvuvaiheet huomioon hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyssä
Hyvä H2	hankkii ja hyödyntää omatoimisesti tietoa hiuksen rakenteesta ja kasvuvaiheista hoidon suunnittelussa ja työskentelyssä
Kiitettävä K3	hallitsee hiuksen rakenteen ja kasvuvaiheiden tietoperustan ja soveltaa monipuolisesti tietoaan hoitokäsittelyissä

Tuotteiden tunteminen ja niiden vaikutuksen huomioon ottaminen hiusten ja hiuspohjan hoidossa	
Tyydyttävä T1	ottaa tavallisimpien hoitotuotteiden toimintaperiaatteita huomioon hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyssä
Hyvä H2	ottaa hoitotuotteiden toimintaperiaatteet ja niiden yleisimmät ainesosat huomioon hiusten ja hiuspohjan hoitokäsittelyissä
Kiitettävä K3	perustelee valitsemansa hoitotuotteet ottaen huomioon asiakkaan hiusten ja hiuspohjan hoitotarpeet sekä mahdolliset allergiat, tuotteiden vaikuttavat ainesosat ja niiden toimintaperiaatteet

Leikkausten ja partakäsittelyjen ammattikäsitteiden hallinta	
Tyydyttävä T1	käyttää ohjeen mukaan ammattikäsitteitä työn suunnittelussa
Hyvä H2	ilmaisee suunnittelemansa leikkauksen/partakäsittelyn ammattikäsittein
Kiitettävä K3	ilmaisee suunnittelemansa työn käyttäen sujuvasti ammattikäsitteitä

Asiakkaan tyylin tukeminen, muoto-opin ja muodin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	käyttää asiakkaan tyyliin liittyvää tietoa ohjeen mukaan, osoittaa kiinnostusta muotiin
Hyvä H2	hankkii ja soveltaa tyyliin ja muotoon liittyviä tietoja hiusten leikkauksissa/partakäsittelyissä ja valitsee leikkaus-/partakäsittelymallin asiakkaalle soveltuvasti, tulkitsee ja toteuttaa ajankohtaista muotia
Kiitettävä K3	perustelee leikkaus-/partakäsittelymallien valintaan johtaneita päätöksiä asiakkaan persoonallisten ominaisuuksien ja muotoopillisten seikkojen perusteella, soveltaa perustellusti vallitsevaa muotia ottaen huomioon asiakkaan toiveet

Ravinnon ja terveellisten elintapojen vaikutusten huomioon ottaminen hiusten ja hiuspohjan hyvinvointiin	
Tyydyttävä T1	ottaa ohjattuna huomioon ravinnon ja terveellisten elintapojen vaikutukset hiusten ja hiuspohjan hyvinvointiin
Hyvä H2	ottaa huomioon ravinnon ja terveellisten elintapojen vaikutukset hiusten ja hiuspohjan hyvinvointiin
Kiitettävä K3	soveltaa hoitotilanteessa tietouttaan ravinnon ja terveellisten elintapojen vaikutuksesta hiusten ja hiuspohjan hyvinvointiin

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	- hankkii työskentelynsä tueksi tietoa tavallisimmista hiusalan tietolähteistä ja hyödyntää sitä ohjeen mukaan, hakee ohjeen mukaan tietoa tuotteiden mahdollisista haitallisista vaikutuksista - tunnistaa, arvioi ja esittelee ohjattuna keskeisen ammatillisen osaamisensa ja ammatilliset vahvuutensa
Hyvä H2	- hankkii tietoa eri tietolähteistä työskentelynsä tueksi ja hyödyntää sitä, hakee tietoa ja tuntee tuotteiden mahdollisia haitallisia vaikutuksia - tunnistaa, arvioi ja esittelee suunnitelmallisesti sekä loogisesti keskeisen ammatillisen osaamisensa ja ammatilliset vahvuutensa
Kiitettävä K3	- hankkii työskentelynsä tueksi itsenäisesti tietoa ammatti- ja muotilehdistä ja sähköisistä viestimistä ja soveltaa sitä työskentelyynsä asiakkaan toiveiden mukaisesti, selvittää itsenäisesti käytettävien tuotteiden mahdollisia haittavaikutuksia - tunnistaa, arvioi ja esittelee suunnitelmallisesti, loogisesti, persoonallisesti ja luovasti keskeisen ammatillisen osaamisensa ja ammatilliset vahvuutensa

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Ala-kohtainen kielitaidon hallinta suomenkielisillä	
Tyydyttävä T1	palvelee asiakkaita suomen kielellä ja selviytyy auttavasti palvelutilanteesta ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Hyvä H2	palvelee asiakkaita suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Kiitettävä K3	palvelee asiakkaita suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen joustavasti ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Ala-kohtainen kielitaidon hallinta ruotsinkielisillä	
Tyydyttävä T1	• palvelee asiakkaita ruotsin kielellä, hoitaa palvelutilanteen suomen kielellä ja selviytyy auttavasti palvelutilanteesta yhdellä vieraalla kielellä
Hyvä H2	• palvelee asiakkaita ruotsin kielellä, hoitaa palvelutilanteen joustavasti suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen yhdellä vieraalla kielellä
Kiitettävä K3	• palvelee asiakkaita ruotsin ja suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen joustavasti yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Ala-kohtainen kielitaidon hallinta muunkielisillä	
Tyydyttävä T1	• hoitaa palvelutilanteen suomen tai ruotsin kielellä sekä selviytyy auttavasti palvelutilanteesta yhdellä muulla kielellä
Hyvä H2	• hoitaa palvelutilanteen suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä vieraalla kielellä ja selviytyy auttavasti toisella kotimaisella kielellä
Kiitettävä K3	• palvelee asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä, hoitaa palvelutilanteen joustavasti toisella kotimaisella kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Alakoh- tainen kielitaidon hallinta vieraskielisessä koulutuksessa	
Tyydyttävä T1	• hoitaa palvelutilanteen koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä auttaa palvelutilanteessa asiakkaan eteenpäin yhdellä muulla kielellä
Hyvä H2	• hoitaa palvelutilanteen koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä muulla kielellä
Kiitettävä K3	• palvelee asiakkaita koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä hoitaa palvelutilanteen joustavasti yhdellä muulla kielellä

Estetiikan ja kestävän kehityksen huomioon ottaminen työssä	
Tyydyttävä T1	- työskentelee ohjatusti alan esteettisten periaatteiden mukaisesti (esim. työympäristön viihtyisyys tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavat tekijät) - noudattaa ohjatusti ammatissa vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja.
Hyvä H2	- työskentelee alan esteettisten periaatteiden, esim. työympäristön viihtyisyyden tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti - noudattaa alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja.
Kiitettävä K3	- hyödyntää monipuolisesti työssään alan esteettisiä periaatteita, toimii esim. työympäristön viihtyisyyteen tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden edistämiseksi - noudattaa itsenäisesti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja ja tuo esille kehittämistarpeita.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, on halukas oppimaan uutta, toimii saamansa palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista omaaloitteisesti
Kiitettävä K3	toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehittymiselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- ja työyhteisössään, tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimis- ja työyhteisössään) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja ryhmän jäsenenä, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä
Kiitettävä K3	ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan vaiheen työntekijän

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, työpaikan sopimuksia ja säädöksiä ja aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille, käyttää turvallisesti ohjeen mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden, varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti.
Kiitettävä K3	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden, tunnistaa ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

6.5. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- hallita alan työt ja työtehtäväkokonaisuudet sekä laajan materiaalivalikoiman
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- ratkoa ongelmia ja sopeutua muutoksiin
- varmistaa työturvallisuusmääräyksien ja -ohjeiden toteutumisen
- kommunikoida asiakkaan kanssa äidinkielellään ja vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä
- arvioida ja uudistaa omaa osaamistaan
- mitoittaa omat henkiset voimavaransa työtehtävän mukaan
- kehittää työtä ja työympäristöä
- toimia alan verkostoissa
- osallistua työyhteisön kehittämiseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtilanteissa. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Työn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset
Hyvä H2	asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset
Kiitettävä K3	asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa

Työn arviointi	
Tyydyttävä T1	arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan
Hyvä H2	arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan

Toimiminen työssä ja työyhteisössä	
Tyydyttävä T1	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi sekä kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa.
Hyvä H2	pyrkii aktiivisesti edistämään työyhteisön työhyvinvointia sekä kehittämään työympäristöään yhdessä muiden kanssa.
Kiitettävä K3	osallistuu työyhteisön työhyvinvoinnin kehittämiseen sekä tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittymistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työtehtävään ja työympäristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalin valinta ja käyttö	
Tyydyttävä T1	• käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti
Hyvä H2	• valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti ja rauhallisesti sekä luovasti ja innovatiivisesti
Kiitettävä K3	• valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti

Laadukas ja kestävän kehityksen mukainen toiminta	
Tyydyttävä T1	• toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti • kehittää osaamistaan ja työtapojaan
Hyvä H2	• toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan
Kiitettävä K3	• toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	
Tyydyttävä T1	• toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • havaitsee poikkeamia • toimii työssään edistään pysyviä asiakassuhteita • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Hyvä H2	• toimii oma-aloitteisesti aika ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävasti • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittämisen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Kiitettävä K3	• työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävasti • korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • ennakoii muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itsenäisesti kehittämisen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Työssä tarvittavan tiedon hallinta ja soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa.
Hyvä H2	• hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa.
Kiitettävä K3	• hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen
Hyvä H2	• laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista
Kiitettävä K3	• uudistaa omaa osaamistaan yksilöllisen kehityssuunnitelman mukaisesti niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävasti vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu työyhteisöön
Hyvä H2	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Kiitettävä K3	• kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja työyhteisön huippuammattilaisena osaamistaan muille välittäen

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	• käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita
Hyvä H2	• käyttäytyy asiallisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan
Kiitettävä K3	• käyttäytyy hyvin ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan • ylläpitää omaa työhyvinvointiaan ja noudattaa terveellisiä elämäntapoja.
Hyvä H2	• ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan ja edistää terveellisiä elämäntapoja.
Kiitettävä K3	• ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ilmoittaa havaitsemistaan työhönsä liittyvistä vaaroista • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan, edistää terveellisiä elämäntapoja sekä kannustaa tähän myös muita työyhteisön jäseniä.

6.6. Kampaukset ja ehostus, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja toteuttaa asiakkaille kampauksia eripituisiin hiuksiin erilaisilla tekniikoilla
- pestä asiakkaan hiukset
- viimeistellä kampaukset
- käyttää kampauksissa tarvittavia tuotteita, työvälineitä ja materiaaleja
- kiinnittää hiuslisän/valkin tai koristeen
- suunnitella ja toteuttaa erilaisia ehostuksia
- käyttää ehostuksessa tarvittavia tuotteita ja työvälineitä
- ottaa huomioon muodin kampauksia ja ehostuksia suunnitellessaan
- ottaa huomioon muoto-opin kampauksissa ja ehostuksissa
- suositella ja myydä asiakkaalle kampaukseen ja ehostukseen sopivia kotihoitotuotteita ja ohjata niiden käytössä
- toimia erilaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- hankkia tietoa eri lähteistä
- ottaa huomioon yrittäjyyden ja vastuullisuuden toiminnassaan
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää ergonomista, hygieenistä, terveellistä ja turvallista työympäristöä
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- ottaa huomioon kestävä kehityksen
- arvioida omaa työtään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa hiusten kampaamisessa ja ehostuksessa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa alan työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Kampauksen ja ehostuksen suunnitleminen	
Tyydyttävä T1	tekee toteuttamiskelpoisia kampaus- ja ehostussuunnitelmia ja noudattaa työohjeita
Hyvä H2	tunnistaa erilaisten kampauksien ja ehostusten mahdollisuudet ja ottaa huomioon asiakkaan toiveita
Kiitettävä K3	ottaa huomioon hiusten ja muodin tarjoamat mahdollisuudet suhteessa asiakkaan toiveisiin ja tyyliin

Hiusten peseminen	
Tyydyttävä T1	pesee hiukset työn vaatimalla tavalla
Hyvä H2	pesee hiukset työn vaatimalla tavalla ja ottaen huomioon asiakkaan hiusten laadun
Kiitettävä K3	pesee hiukset työn vaatimalla tavalla ja ottaen huomioon asiakkaan hiusten laadun ja hyödyntäen tuotetuntemustaan

Kampauksen toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	toteuttaa kampauksen suunnitelman mukaisesti
Hyvä H2	luonnostelee, tekee pohjatyön ja muotoonkampaa hiukset asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	toteuttaa kampauksia luovasti, monipuolisesti ja asiakkaalle soveltuvasti sekä perustelee valintojaan

Kampauksen viimeisteleminen	
Tyydyttävä T1	viimeistelee kampauksen suunnitelman mukaisesti
Hyvä H2	viimeistelee kampauksen asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	viimeistelee kampauksen monipuolisesti ja asiakkaalle soveltuvasti sekä perustelee valintojaan

Ehostus	
Tyydyttävä T1	toteuttaa ehostuksen (päivä- ja juhlaehostuksen) suunnitelman mukaan
Hyvä H2	toteuttaa ehostuksen asiakkaalle soveltuvasti ja tavallisimpia tekniikoita hyödyntäen
Kiitettävä K3	toteuttaa ehostuksen monipuolisilla tekniikoilla luovasti ja asiakkaalle soveltuvasti sekä perustelee valintojaan

Asiakaspalvelu ja asiakkaan ohjaaminen	
Tyydyttävä T1	palvelee asiakasta ystävällisesti ja ohjaa häntä kotihoitotuotteiden käytössä
Hyvä H2	esittelee asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeiden mukaisesti
Kiitettävä K3	myy asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä ja suosittelee lisäpalveluja

Terveysten, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	- suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja välttää riskejä työssään, ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään - ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveysten näkökohdat sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	- vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi - ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveysten näkökohdat sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	- kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen - ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveysten näkökohdat sekä soveltaa oppimaansa yllättävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	arvioi kampauksen ja ehostuksen lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä käsittelyyn varattua aikaa.
Hyvä H2	arvioi kampauksen ja ehostuksen lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa.
Kiitettävä K3	arvioi kampauksen ja ehostuksen lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Kampaustekniikoiden hallinta	
Tyydyttävä T1	toteuttaa kampauksia eripituisiin hiuksiin käyttäen perustekniikoita ohjeen mukaan (rullilla, föönillä, sormikiharoilla, painamalla ja raudoil-la)
Hyvä H2	toteuttaa kampauksia eripituisiin hiuksiin soveltuvilla tekniikoilla
Kiitettävä K3	toteuttaa kampauksia eripituisiin hiuksiin monipuolisilla ja soveltuvilla tekniikoilla sekä perustelee valintojaan

Työvälineiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	käyttää kampauksissa ja ehostuksissa tavallisimpia työvälineitä ohjeen mukaan
Hyvä H2	valitsee kampauksiin ja ehostuksiin sopivat työvälineet ja käyttää niitä
Kiitettävä K3	käyttää kampauksiin ja ehostuksiin monipuolisia ja lopputuloksen kan-nalta perusteltuja työvälineitä

Koristeen, hiuslisän tai valkin kiinnittäminen	
Tyydyttävä T1	kiinnittää hiuksiin koristeen tai hiuslisän tai valkin tukevasti ohjeen mukaan
Hyvä H2	kiinnittää hiuksiin koristeen tai hiuslisän tai valkin tukevasti ja asiak-kaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	kiinnittää hiuksiin koristeen tai hiuslisän tai valkin tukevasti, huomaa-mattomasti ja asiakkaalle soveltuvasti

Tuotteiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	käyttää kampauksissa muotoilu- ja viimeistelytuotteita ja ehostukseen sopivia tuotteita ja valitsee niitä ohjeen mukaan
Hyvä H2	käyttää kampauksissa sopivia muotoilu- ja viimeistelytuotteita ja ehos-tukseen sopivia tuotteita
Kiitettävä K3	käyttää kampauksissa monipuolisesti ja asiakkaalle soveltuvasti muo-toilu- ja viimeistelytuotteita, perustelee asiakkaalle kampaamista hel-pottavien ja tukevien tuotteiden käytön edut, käyttää ehostuksessa mo-nipuolisesti asiakkaalle soveltuvia tuotteita, ottaa huomioon mahdolli-set asiakkaan allergiat

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa.
Hyvä H2	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työyhteisössään huomioon työyhteisön muut jäsenet.
Kiitettävä K3	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Asiakkaan tyylin tukeminen ja muotoopin hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää asiakkaan tyylin tukemiseen ja muoto-oppiin liittyvää tietoa hiusten kampauksissa
Hyvä H2	• käyttää tyyliin ja muotoon liittyviä tietoja hiusten kampauksissa ja valitsee kampausmallin asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	• perustelee kampausmallien valintaan johtaneita päätöksiä tyylin ja muotoopillisten seikkojen pohjalta

Muodin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää hiusmuotia kampauksia tehdessään
Hyvä H2	• tulkitsee ja toteuttaa hiusmuotia asiakkaan kampauksessa
Kiitettävä K3	• soveltaa perustellusti hiusmuotia ottaen huomioon asiakkaan toiveet

Kampausten ammattikäsitteiden hallinta	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjatusti työssään ammattikäsitteitä
Hyvä H2	• käyttää ammattikäsitteitä työssään
Kiitettävä K3	• käyttää työssään ammattikäsitteitä tilanteeseen sopivasti ja sujuvasti

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	• hankkii työskentelynsä tueksi tietoa tavallisimmista alan tietolähteistä ja hyödyntää sitä ohjeen mukaan • työskentelee ohjatusti alan esteettisten periaatteiden (esim. työympäristön viihtyisyyden tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden) mukaisesti • noudattaa alalla vaadittavien kestävän kehityksen ohjeita ja toimintatapoja.
Hyvä H2	• hankkii työskentelynsä tueksi tietoa eri ammatti- ja muotilehdistä sekä sähköisistä viestimistä ja hyödyntää sitä • työskentelee alan esteettisten periaatteiden (esim. työympäristön viihtyisyyden tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden) mukaisesti • noudattaa oma-aloitteisesti alalla vaadittavien kestävän kehityksen ohjeita ja toimintatapoja.
Kiitettävä K3	• hankkii itsenäisesti ja monipuolisesti työskentelynsä tueksi tietoa ammatti- ja muotilehdistä sekä sähköisistä viestimistä sekä soveltaa sitä työskentelynsä asiakkaalle soveltuvasti • hyödyntää monipuolisesti työssään alan esteettisiä periaatteita, esim. toimii työympäristön viihtyisyyteen tai työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden edistämiseksi • noudattaa itsenäisesti alalla vaadittavien kestävän kehityksen ohjeita ja toimintatapoja ja tuo esille kehittämistarpeita.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, haluaa oppia uutta, toimii palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista oma- aloitteisesti
Kiitettävä K3	toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehittymiselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toiminnassaan, tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjeen mukaan, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimistilanteissa, työyhteisössä ja asiakaspalvelussa) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii ryhmän jäsenenä, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa
Kiitettävä K3	ilmaisee selkeästi tavoitteen ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijät

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille, käyttää turvallisesti ohjeen mukaan työvälineitä, työmenetelmiä ja suojaimia, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	• noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, varmistaa työvälineiden, tuotteiden ja materiaalin turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti.
Kiitettävä K3	• noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, tunnistaa vaaroja ja riskejä ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

6.7. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 6 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 9 osaamispisteen edestä matemaattis-luonnontieteellistä osaamista.

Matematiikka

Matematiikka

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset *oman alan* ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia
- osaa soveltaa geometriaa *oman alan* tehtävien vaatimassa laajuudessa ja hahmottaa tilaa ja muotoja kolmiulotteisesti
- osaa käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä *oman alan* ongelmien ratkaisussa
- osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa
- osaa käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Peruslaskutoimituksien ja prosenttilaskujen toteuttaminen sekä mittayksiköiden muuntaminen	
Tyydyttävä T1	• laskee tavanomaisimmat työtehtäviin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset
Hyvä H2	• suorittaa sujuvasti ammattiin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset
Kiitettävä K3	• soveltaa ammattialalla ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuustasoa

Pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen, geometrian soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset
Hyvä H2	• laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset
Kiitettävä K3	• soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia

Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen	
Tyydyttävä T1	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat hyödyntäen yksinkertaisia laskutoimituksia
Hyvä H2	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla
Kiitettävä K3	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja asettelussa sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Tyydyttävä T1	varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden
Hyvä H2	varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Kiitettävä K3	varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan

Laskimen ja muiden apuvälineiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	käyttää laskinta ja muita apuvälineitä työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen.
Hyvä H2	käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.
Kiitettävä K3	hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa ilmaista muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla
- osaa muodostaa ja laatii *omaan alaan liittyviä* yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia
- osaa ratkaista *työssä* tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelämällä tai kuvajien avulla
- osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa
- osaa soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa, kuten kannattavuus-, kustannus-, verotus- ja lainalaskelmia
- osaa kerätä ja ryhmitellä *omaan alaan* liittyvää tietoa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Matemaattisten lausekkeiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeitä
Hyvä H2	• muodostaa ja käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeitä
Kiitettävä K3	• muodostaa ja käyttää matemaattisia lausekkeitä

Yhtälöiden, lausekkeiden, taulukoiden ja piirrosten käyttäminen alakohtaisissa tehtävissä	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeen mukaan yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H2	• käyttää yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Kiitettävä K3	• käyttää soveltaen yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä

Talousmatematiikan soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa
Hyvä H2	• tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa
Kiitettävä K3	• tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Tyydyttävä T1	• varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden
Hyvä H2	• varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Kiitettävä K3	• varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan

Tiedon kerääminen ja ryhmitteleminen	
Tyydyttävä T1	• kerää graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä.
Hyvä H2	• kerää ja ryhmittelee tietoa tarpeen mukaan, käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä.
Kiitettävä K3	• kerää tietoa monipuolisesti ja soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Fysiikka ja kemia

Fysiikka ja kemia

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa soveltaa *oman alan* kannalta keskeisiä fysiikan käsitteitä, ilmiöitä ja lainalaisuuksia
- osaa ottaa työssään huomioon *oman alan* kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä ja aineiden erityisominaisuuksia
- osaa säilyttää, käyttää ja hävittää *omalla alalla* tarvittavia aineita.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Fysiikan käsitteiden, ilmiöiden ja lainalaisuuksien soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta
Hyvä H2	• tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Kiitettävä K3	• tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään itsenäisesti ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt

Kemiallisten aineiden ja niiden ominaisuuksien huomioon ottaminen työssä	
Tyydyttävä T1	• ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	• ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Kiitettävä K3	• ottaa omatoimisesti huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta ja opastaa muitakin turvalliseen työskentelyyn

Kemikaalien säilyttäminen, käsittely ja hävittäminen	
Tyydyttävä T1	• käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja, mutta tarvitsee osin ohjausta.
Hyvä H2	• käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja.
Kiitettävä K3	• käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja toimien itsenäisesti ja sujuvasti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp**Opiskelija**

- osaa soveltaa *oman alan* kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja lainalaisuuksia ja ottaa ne huomioon työssään
- osaa valmistaa *alalla* tarvittavia aineeseoksia
- osaa tehdä kokeellisia havaintoja ja mittauksia *oman alan* kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- osaa kerätä, käsitellä ja analysoida tekemiään kokeellisia havaintoja ja mittauksia
- osaa arvioida saamiensa kokeellisten havaintojen ja mittaustulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä.

Arviointi**ARVIOINNIN KOHTEET**

Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	
Tyydyttävä T1	• tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta
Hyvä H2	• tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Kiitettävä K3	• tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään itsenäisesti huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Aineosesten valmistaminen	
Tyydyttävä T1	• laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista
Hyvä H2	• laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista
Kiitettävä K3	• laskee itsenäisesti ja joustavasti pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla erilaisissa työtilanteissa eri tietolähteistä hankkimansa tiedon mukaan
Havainnointi ja mittaaminen	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä ohjatussa työtilanteessa
Hyvä H2	• toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä omatoimisesti
Kiitettävä K3	• käyttää mittauksiin ja kokeelliseen havainnointiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti ja toteuttaa työnsä järjestelmällisesti ja huolellisesti

Mittaustulosten kerääminen, käsittely ja analysointi	
Tyydyttävä T1	kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne mahdollisilla kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen, mutta tarvitsee joissakin asioissa ohjausta
Hyvä H2	kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen
Kiitettävä K3	kerää itsenäisesti mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen

Mittaustulosten luotettavuuden, tarkkuuden ja mielekkyyden arviointi	
Tyydyttävä T1	arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee joitakin virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.
Kiitettävä K3	arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijät sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen

Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintätekniikan sovelluksia ja hyödyntää niiden käyttöön tarkoitettuja ohjeita ja oppaita
- osaa suojata verkkoidentiteettiään ja yksityisyyttään
- osaa toimia tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeiden ja -määräysten mukaisesti
- osaa tiedostojen eri säilytys- ja lähetysmuodot.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tieto- ja viestintätekniikan sovellusten käyttäminen	
Tyydyttävä T1	käyttää tarvitsemiaan sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	käyttää sujuvasti tarvitsemiaan sovelluksia
Kiitettävä K3	käyttää sovelluksia monipuolisesti eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan

Ohjeiden ja oppaiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeita ja oppaita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita
Kiitettävä K3	• käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita ja ratkaisee niiden avulla erilaisia ongelmia

Verkkoidentiteetin ja yksityisyyden suojaaminen	
Tyydyttävä T1	• luo ohjattuna verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • valitsee ohjattuna tilanteeseen sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita turvallisen tavan maksuliikenteelle kotimaassa
Hyvä H2	• luo verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • valitsee tilanteeseen sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle
Kiitettävä K3	• luo verkkoidentiteetin, arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja valitsee laitteisiin ja käyttötapoihin sopivat suojautumismenetelmät • valitsee erilaisiin tilanteisiin sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita tilanteeseen sopivan turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle

Ohjeiden ja määräysten noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• noudattaa toiminnassaan tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeita ja -määräyksiä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Hyvä H2	• noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeita ja -määräyksiä • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Kiitettävä K3	• noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeita ja -määräyksiä, pitää tietojaan ajan tasalla ja ohjaa tarvittaessa muita • noudattaa verkonkäytön etikettiä

Tiedostojen säilyttäminen ja lähettäminen	
Tyydyttävä T1	• osaa käyttää yleisimpiä tiedostojen säilytys- ja lähetysmuotoja.
Hyvä H2	• valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetysmuodot.
Kiitettävä K3	• valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetysmuodot huomioiden tietoturvan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa perehtyä erilaisten tietojärjestelmien sovelluksiin, joita voidaan hyödyntää *omalla ammattialalla*

- osaa ratkaista yleisimpiin tieto- ja viestintätekniikan sovelluksiin liittyviä ongelmia
- osaa ottaa käyttöön uusia tieto- ja viestintätekniikan laitteita ja sovelluksia
- osaa toimia sähköisissä medioissa oman osaamisensa kehittämiseksi ja jakamiseksi
- osaa hyödyntää digitaalisia materiaaleja *ammattillisen kasvun* kuvaamisessa sekä osaamisensa ja ammattitaitonsa markkinoinnissa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Ammattialakohtaisten tietojärjestelmäsovelluksien hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa itselleen uusista ammattialalla käytettävistä tietojärjestelmäsovelluksista
Hyvä H2	• hakee tietoa ammattialalle kehitteillä olevista tietojärjestelmäsovelluksista
Kiitettävä K3	• hakee tietoa aktiivisesti ammattialalla tapahtuvasta tietojärjestelmäsovellusten kehittymisestä

Laitteiden ja sovellusten käyttöön ottaminen	
Tyydyttävä T1	• ottaa käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia
Kiitettävä K3	• ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia ja pystyy tarvittaessa opastamaan muita

Sähköisen median hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tiedon käyttöarvoa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti alaansa liittyvää tietoa ja toimii aktiivisesti tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti

Digitaalisen materiaalin hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen tarvitseen ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	• käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen ja hyödyntää niitä työnhaussa.
Kiitettävä K3	• kuvaa ammatillista osaamistaan monipuolisesti digitaalisilla materiaaleilla ja hyödyntää niitä tehokkaasti työnhaussa.

6.8. Permanenttikäsittelyt, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

suunn

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja toteuttaa asiakkaalle erilaisia hiusten permanenttikäsittelyjä
- ottaa huomioon leikkausrakenteen ja kampauksen permanenttikäsittelyn suunnitelmassaan
- tehdä permanentissa tarvittavat esi- tai jälkitoimenpiteet
- tehdä permanentin ja suoristaa hiuksia
- valita permanentissa käytettävät tuotteet ja määritellä käytettävien aineiden vaikutusajat
- käyttää permanenttauksen työvälineitä, tekniikoita ja tuotteita
- hyödyntää permanenttikäsittelyjä tehdessään tietojaan aineiden kemiallisista ominaisuuksista, vaikuttavista aineista ja niiden toimintaperiaatteista
- suositella ja myydä asiakkaalle sopivat hoito- ja muotoilutuotteet kotikäyttöön ja ohjata niiden käytössä
- käyttää työyhteisössä permanentin ammattikäsitteistöä ja palvelutilanteessa käytännönläheistä asiakkaan ymmärtämää kieltä
- toimia erilaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää työympäristön ergonomisuutta, hygieenisyyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- ottaa huomioon kestävä kehityksen
- soveltaa matematiikkaa ja luonnontieteitä työskentelyssään
- arvioida omaa työtään

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa permanenttien tekemisessä ammat-tiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä

parturi-kampaamossa tai muussa alan työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Permanenttikäsittelyn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	- suunnittelee permanenttikäsittelyn ottaen huomioon leikkaus- ja kampausrakenteen sekä permanenttissa tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon ohjattuna valitessaan tuotteita permanenttikäsittelyä varten
Hyvä H2	- suunnittelee permanenttikäsittelyn itsenäisesti ottaen huomioon leikkaus- ja kampausrakenteen ja asiakkaan tyyliin liittyviä tekijöitä sekä permanenttissa tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon valitessaan tuotteita permanenttikäsittelyä varten
Kiitettävä K3	- suunnittelee permanenttikäsittelyn itsenäisesti ja asiakkaan tarpeet sekä permanenttissa tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet huomioon ottaen ja perustelee valintansa - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon sekä mahdolliset allergiat valitessaan tuotteita permanenttikäsittelyä varten

Permanenttikäsittelyn tekeminen	
Tyydyttävä T1	- tekee permanentin tai suoristaa hiukset suunnitelman mukaisesti - käyttää ohjattuna permanenttikäsittelyissä tarvittavia peruslaskutoimituksia
Hyvä H2	- tekee permanentin tai suoristaa hiukset monipuolisilla menetelmillä itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti - käyttää permanenttikäsittelyissä tarvittavia peruslaskutoimituksia
Kiitettävä K3	- tekee permanentin itsenäisesti ja soveltaen asiakkaalle erilaisia kihartamisen ja suoristamisen mahdollisuuksia - käyttää ja soveltaa permanenttikäsittelyissä tarvittavia peruslaskutoimituksia

Asiakaspalvelu ja asiakkaan ohjaus	
Tyydyttävä T1	• palvelee asiakasta ystävällisesti ja ohjaa asiakasta kotihoitotuotteiden käytössä
Hyvä H2	• esittelee asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaisesti
Kiitettävä K3	• myy asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaan ja suosittelee lisäpalveluja

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• suhtautuu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä työssään ja ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohtia sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohdat sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteiden näkökohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	• arvioi hiusten permanenttikäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä käsittelyyn varattua aikaa.
Hyvä H2	• arvioi hiusten permanenttikäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa.
Kiitettävä K3	• arvioi hiusten permanenttikäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Rullaustekniikoiden hallinta	
Tyydyttävä T1	- toteuttaa permanentin noudattaen rullaustekniikoista annettuja ohjeita - rullaa permanentteja perustekniikoilla ja -menetelmillä
Hyvä H2	- toteuttaa permanentin huolellisesti noudattaen rullaustekniikoista annettuja ohjeita esim. ottaen huomioon osion koon ja vetosuunnan - hyödyntää erilaisia rullaustekniikoita ja -menetelmiä asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	- toteuttaa permanentin huolellisesti ja itsenäisesti esim. ottaen rullaustekniikoissa huomioon osion koon ja vetosuunnan ja ja perustelee valitsemansa menetelmät - soveltaa erilaisia rullaustekniikoita ja -menetelmiä itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti sekä perustelee valintojaan

Työvälineiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	käyttää permanenttikäsittelyjen yleisimpiä työvälineitä ja valitsee oikean rullakoon ohjeen mukaan
Hyvä H2	käyttää oikeita työvälineitä ja valitsee itsenäisesti oikean kokoisen rullan suhteessa tavoitteena olevaan kiharaan
Kiitettävä K3	valitsee perustellen oikeat työvälineet permanenttikäsittelyjen eri työvaiheisiin ja hallitsee erilaisten rullien ja eri rullakokojen käytön ja perustelee valintansa

Tuotteiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	valitsee tuotteet ja vaikutusajat permanenttikäsittelyjen eri työvaiheisiin ohjattuna
Hyvä H2	valitsee permanenttikäsittelyissä käytettävät aineet itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	valitsee permanenttikäsittelyissä käytettävät aineet itsenäisesti ja asiakkaalle soveltuvasti perustellen valintojaan

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	- noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa - käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.
Hyvä H2	- noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työyhteisössään huomioon työyhteisön muut jäsenet - varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ennen käyttöönottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.
Kiitettävä K3	- havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä - arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Ihon ja hiuksen rakenteen tietojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	määrittelee hiusten ja hiuspohjan kunnon ja valitsee ohjattuna oikeat tuotteet ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveydelle
Hyvä H2	valitsee oikeat tuotteet hiusten ja hiuspohjan kunnon mukaan ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveyteen
Kiitettävä K3	hyödyntää ihon ja hiuksen rakenteen tietoja valitessaan tuotteita permanenttikäsittelyyn ja perustelee valintansa ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveyteen

Permanentin kemian hallinta	
Tyydyttävä T1	ottaa työssään huomioon permanenttikäsittelyissä käytettävien tuotteiden kemialliset toimintaperiaatteet
Hyvä H2	ottaa työssään huomioon permanenttikäsittelyissä tapahtuvan kemiallisen prosessin ja sen vaikutuksen hiukseen ja ihoon
Kiitettävä K3	ottaa työssään huomioon permanenttikäsittelyissä tapahtuvan prosessin ja sen vaikutuksen hiukseen ja ihoon ja perustelee hiuksen rakenteessa tapahtuvan muutoksen käsittelyn aikana

Tyylin ja hiusmuodin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon hiusmuodin asiakkaan hiusten permanenttikäsittelyssä
Hyvä H2	hyödyntää ajankohtaista hiusmuotia asiakkaan hiusten permanenttikäsittelyissä
Kiitettävä K3	soveltaa permanenttikäsittelyjen ajankohtaista hiusmuotia ottaen huomioon asiakkaan tyylin

Ammattikäsitteistön hallinta	
Tyydyttävä T1	käyttää suunnitelmassaan keskeistä permanenttauksen ammattikäsitteistöä
Hyvä H2	ilmaisee ammattikäsitteen permanenttauksen suunnitelman
Kiitettävä K3	hallitsee permanenttauksen ammattikäsitteistön käytön, mutta kommunikoi asiakkaan kanssa käytännönläheisesti

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa tavallisimmista hiusalan tietolähteistä ja ohjattuna hyödyntää sitä ongelmia ratkoessaan • ottaa työssään huomioon ympäristömyönteisiä työ- ja toimintatapoja.
Hyvä H2	• hankkii tietoa eri hiusalan ammattijulkaisuista ja hyödyntää oppimaansa ongelmanratkaisussa • toimii ympäristömyönteisesti ja kestävästä kehitystä edistäen.
Kiitettävä K3	• hankkii monipuolisesti tietoa permanenttauksesta hiusalan eri tietolähteistä ja soveltaa tietoa asiakaspalveluun liittyvässä ongelmanratkaisussaan • ottaa toiminnassaan huomioon kestävästä kehityksen taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	• hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, haluaa oppia uutta, toimii palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista tilanteista ja valintatilanteista oma-aloitteisesti
Kiitettävä K3	• toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehittymiselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	• noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toiminnassaan, tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjeen mukaan, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimistilanteissa, työyhteisössä ja asiakaspalvelussa) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii ryhmän jäsenenä, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa
Kiitettävä K3	• ilmaisee selkeästi tavoitteen ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijät

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, työpaikan sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille, käyttää turvallisesti ohjeen mukaan työvälineitä, työmenetelmiä ja suojaimia, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, varmistaa työvälineiden, tuotteiden ja materiaalin turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti.
Kiitettävä K3	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, tunnistaa ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisista, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

6.9. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää osaamistavoitteita vähintään yhdeltä siihen kuuluvalta osa-alueelta tai useammalta osa-alueelta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 7 osaamispisteen edestä sosiaalista ja kulttuurista osaamista. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen -tutkinnon osaan voidaan sisällyttää muiden yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita. Nämä osaamistavoitteet voivat olla myös koulutuksen järjestäjän päättämiä yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita tai opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.

Kulttuurien tuntemus

Kulttuurien tuntemus

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistää omalta osaltaan tasa-arvoa ja kaikkien yhdenvertaista kohtelua
- osaa toimia, käyttäytyä ja pukeutua tilanteen mukaisesti ja työkuulttuurin edellyttämällä tavalla
- osaa tunnistaa eri kulttuurien peruspiirteitä ja kulttuurista monimuotoisuutta *omalla alallaan*
- osaa ottaa huomioon eri kulttuuriryhmien keskeiset traditiot ja niiden vaikutukset toimintaan *omalla alallaan*
- osaa välittää *oman alan* historiaa, perinteitä ja muuttuneita käytäntöjä sekä vertailla niitä muiden kulttuurien piirteisiin.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• kunnioittaa kulttuurista moninaisuutta ja ihmisoikeuksia sekä toimii oikeudenmukaisesti
Hyvä H2	• edistää toiminnallaan yksilöiden ja ihmisryhmien kulttuuristen arvojen, uskomusten ja näkemysten vuorovaikutusta ja ymmärrystä
Kiitettävä K3	• toimii kulttuurienvälisissä ristiriitatilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla hyödyntämällä hankkimaansa tietoa ihmisryhmien erilaisista elämänmuodoista

Tehtävän mukaisen toimintakulttuurin toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	tunnistaa työtehtävän edellyttämän pukeutumisen, käyttäytymisen ja toiminnan vaatimukset
Hyvä H2	ottaa pukeutumisessa, käyttäytymisessä ja toiminnassaan oma-aloitteisesti huomioon työpaikan toimintakulttuurin vaatimukset
Kiitettävä K3	kehittää päivittäisissä työtehtävissään työpaikan toimintakulttuurin edellyttämiä toimintatapoja ja -käytäntöjä

Kulttuurien peruspiirteiden ja monimuotoisuuden tunnistaminen	
Tyydyttävä T1	havaitsee arkipäivän elämään liittyviä kulttuurisia käytäntöjä ja huomaa niiden vaikutuksia toiminnassa
Hyvä H2	tunnistaa kulttuurisen monimuotoisuuden ja sen vaikutuksia toimintatapoihin
Kiitettävä K3	tunnistaa omaehtoisesti kulttuurista monimuotoisuutta ja toimii luontevasti ja aloitteellisesti kulttuurienvälisissä tilanteissa

Kulttuurien erityispiirteiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	toimii työssään ohjattuna erilaisten kulttuuristen käytäntöjen edellyttämällä tavalla
Hyvä H2	ottaa huomioon työtehtävissään kulttuurisen monimuotoisuuden edellyttämät toimintatavat
Kiitettävä K3	ottaa omassa toiminnassaan huomioon kulttuurisen monimuotoisuuden ja kehittää sen pohjalta toimintaansa

Perinteiden ja käytäntöjen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	havaitsee muutoksia oman alan käytännöissä ja tunnistaa erilaisia kulttuurisia ongelmanratkaisutapoja.
Hyvä H2	tunnistaa oman alan historiaa, lähestymistapoja ja käytäntöjä sekä vertailee niitä eri kulttuurien kesken.
Kiitettävä K3	kehittää oman alansa käytäntöjä ja lähestymistapoja perinteiden ja kulttuurivaikutteiden pohjalta.

Taide ja kulttuuri

Taide ja kulttuuri

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa tunnistaa taiteen ja kulttuurin eri ilmenemismuotoja ja hyödyntää niitä
- osaa tutkia, ilmaista ja tulkita kulttuurista todellisuutta (esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden, median, kuvataiteen tai käsityön keinoin)

- osaa arvioida ja soveltaa monimuotoista suomalaista kulttuuriperintöä ja *oman alan* vaikiintuneita käytäntöjä
- osaa noudattaa kulttuurisesti kestävä kehityksen periaatteita ja ymmärtää valintojensa kulttuuriset vaikutukset
- osaa kehittää taiteelle ominaisten esittämisen tapojen ja materiaalien, oman ilmaisun, suunnitteluprosessien, palvelu- ja tuotemuotoilun ja estetiikan tuntemustaan *omalla alallaan* ja soveltaa hankkimaansa taiteen ja kulttuurin osaamistaan omassa työssään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Taiteen ja kulttuurin tunnistaminen ja hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin
Hyvä H2	• ylläpitää oppilaitoksen kulttuuria, ja sen esteettistä ilmettä sekä osallistuu jonkun tapahtuman järjestämiseen
Kiitettävä K3	• uudistaa oppilaitoksen kulttuuria hyödyntämällä taiteen lähestymistapoja tai osallistumalla yhteisten tapahtumien järjestämiseen

Oma tuottaminen ja tulkitseminen	
Tyydyttävä T1	• osallistuu ohjattuna ajatuksiaan ja kokemuksiaan esittävän teoksen toteuttamiseen ja tulkintaan
Hyvä H2	• suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen
Kiitettävä K3	• suunnittelee, kehittää, toteuttaa ja arvioi kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen

Kulttuuriperinnön soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa monimuotoista kulttuuriperintöä ja käyttää sitä omassa tuottamisessa ja toiminnassa
Hyvä H2	• välittää eteenpäin kulttuuriperintöä hyödyntämällä sitä aktiivisesti omassa tuottamisessa ja toiminnassa
Kiitettävä K3	• kehittää kulttuuriperintöä tuottamalla siihen omaan ideointiin ja arviointiin perustuvaa uutta sisältöä

Kestävän kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa kestävä kehityksen osa-alueet ja perustaa omat ratkaisunsa elinkaariajattelulle
Hyvä H2	• tiedostaa kestävä kehityksen periaatteet ja elinkaariajattelun vaatimukset sekä ottaa niitä aktiivisesti huomioon valintoja tehdessään
Kiitettävä K3	• toimii johdonmukaisesti kestävä kehityksen periaatteiden ja elinkaariajattelun vaatimusten mukaisesti valintoja tehdessään

Suunnitteluprosessin toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ohjattuna teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Hyvä H2	suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ja edelleen kehittää teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Kiitettävä K3	kerää taustatietoa, suunnittelee, seuraa toteutusta, arvioi ja kehittää edelleen aktiivisesti teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.

Etiikka

Etiikka

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään ja ihmisten välisissä suhteissa
- osaa arvioida ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen vaikutuksia *oman alan* kannalta
- osaa hankkia tietoa *oman alan* ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta
- tunnistaa eettisiä tilanteita ja osaa toimia eettisten periaatteiden mukaisesti
- osaa tunnistaa omien ja toisten arvojen merkitystä työtilanteissa sekä osaa ratkaista *oman alan* työelämän arvo- ja normiristiriitoja.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Eettisten kysymysten pohtiminen	
Tyydyttävä T1	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä
Hyvä H2	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista
Kiitettävä K3	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa

Arvojen vaikutusten arvioiminen	
Tyydyttävä T1	osoittaa tuntevansa keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä niiden Suomea koskevat sitoumukset
Hyvä H2	tunnistaa oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
Kiitettävä K3	arvioi työelämän ja oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta

Ammattieettisen tietoperustan hakeminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään
Kiitettävä K3	• vertailee tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä työnsä ammatillisena voimavarana

Eettisten tilanteiden tunnistaminen ja eettisesti toimiminen	
Tyydyttävä T1	• toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa
Hyvä H2	• toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa tilanteissa sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
Kiitettävä K3	• toimii itsenäisesti osoittaen rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisten näkemyksiä ja osaa perustella toimintansa eettistä perustaa

Arvojen tunnistaminen ja arvo- ja normiristiriitojen käsitteleminen työssä	
Tyydyttävä T1	• osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.
Hyvä H2	• tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.
Kiitettävä K3	• osaa tehdä ratkaisuehdotuksia työelämän arvo- ja normiristiriitoihin eettisesti hyväksyttävällä tavalla.

Psykologia

Psykologia

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa havainnoida ja ymmärtää ihmisen toimintaan vaikuttavia psykologisia tekijöitä
- osaa hyödyntää kehityspsykologista tietoa työssään erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- osaa selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen tiedon avulla
- osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja oman alan työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- osaa arvioida työhönsä liittyviä ihmissuhde- ja asiakaspalvelutilanteita ja toimia psykologista tietoa käyttäen.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Havainnoiminen ja toiminnan ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan
Hyvä H2	käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan ymmärtämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa
Kiitettävä K3	soveltaa kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittää niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa

Psykologisen tiedon hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	soveltaa keskeisintä tietoa yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevista psykologisista, biologisista ja sosiaalisista tekijöistä
Hyvä H2	havainnoi ja ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämänvaiheissa ja eri-ikäisinä
Kiitettävä K3	ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa

Psyyken vaikutuksen huomioiminen käyttäytymiseen	
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa
Hyvä H2	toimiessaan erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin
Kiitettävä K3	tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla

Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	
Tyydyttävä T1	edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään
Hyvä H2	tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla
Kiitettävä K3	tiedostaa omaan jaksamiseensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävasti

Toimiminen ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	
Tyydyttävä T1	• käyttää psykologista tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa.
Hyvä H2	• tietää roolien, normien ja ryhmädynamiikan merkityksen ihmisten välisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuultuuriin.
Kiitettävä K3	• soveltaa psykologista tietoa toimiessaan työpaikan eri rooleissa ja toimii yhteistyökykyisesti erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten kanssa.

Ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa noudattaa ympäristölainsäädäntöä sekä toimia *oman alan* laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren
- osaa toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttäen
- osaa sopeutua ilmastonmuutokseen työ- ja toimintatapavalinnoilla
- osaa edistää energia- ja materiaalitehokkuutta ja ehkäisee jätteiden syntyä
- osaa omassa toiminnassaan ottaa huomioon mahdolliset ympäristövaikutukset, kuten päästöt ilmaan, veteen tai maaperään
- osaa lajitella jätteet ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet *omalla alallaan*.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Lainsäädännön, turvallisuusjärjestelmien ja kestävän kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	- noudattaa ohjattuna keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita - toimii ohjattuna ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti - ei vahingoita toiminnallaan ympäristöä - toimii ohjattuna ekotehokkaasti - vaalii ohjattuna kulttuuriperintöä ammatissaan - toimii työssään suvaitsevasti
Hyvä H2	- noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita - toimii ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti - perustaa toimintansa ympäristön kunnioittamiseen - toimii ekotehokkaasti - vaalii kulttuuriperintöä ammatissaan - kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia
Kiitettävä K3	- noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita sekä ennakoi tulevia muutoksia - osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien rakentamiseen ja/tai kehittämiseen - perustaa toimintansa esimerkilliseen ympäristön kunnioittamiseen - toimii ekotehokkuutta edistäen - osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan - kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia ja pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita

Elinkaariajattelun toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	valitsee ohjattuna sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä
Hyvä H2	valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä
Kiitettävä K3	valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä sekä perustelee valintansa

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen	
Tyydyttävä T1	pyrkii toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen
Hyvä H2	pyrkii aktiivisesti toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen
Kiitettävä K3	edistää toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Hyvä H2	• valitsee työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Kiitettävä K3	• edistää sellaisten työ- ja toimintatapojen käyttöä, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista

Energia- ja materiaalitehokkuuden edistäminen sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi ohjattuna materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee ohjattuna jätteiden syntyä tavanomaisissa työtehtävissä
Hyvä H2	• valitsee energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee jätteiden syntyä
Kiitettävä K3	• edistää energiatehokasta välineiden ja materiaalien käyttöä • edistää tehokasta materiaalien käyttöä • toimii aktiivisesti jätteiden synnyn ehkäisemiseksi

Toiminnan ympäristövaikutuksien huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ohjattuna toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ohjattuna ratkaisuehdotuksia • pyrkii toiminnallaan estämään päästöjen syntymistä
Hyvä H2	• tunnistaa toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuehdotuksia • ohjaa omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä
Kiitettävä K3	• ennakoi toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuja • ohjaa aktiivisesti omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä

Jätteiden lajittelu ja kierrätys	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ohjeiden mukaisesti tutut jätejakeet • lajittelee syntyvän jätteen ohjatusti tavanomaisissa työtehtävissä ja pyrkii hyödyntämään kierrätyksen mahdollisuudet • arvioi ohjattuna kustannussäästöjä.
Hyvä H2	• tunnistaa jätejakeet • lajittelee jätteet ohjeiden mukaan ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet • arvioi kustannussäästöjä.
Kiitettävä K3	• tunnistaa itsenäisesti jätejakeet • lajittelee jätteet ja etsii uusia kierrätyksen mahdollisuuksia • ohjaa kustannussäästöihin.

6.10. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivat työtehtävät ja selvittää niiden arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit
- neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- esitellä alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovitella näkemyseroja
- toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- vastaanottaa ja antaa kehittävää palautetta
- itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteereiden mukaan
- arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä hän osaa toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa tekemällä suunnitelman ammattiosaamisen näytöstä tai työssäoppimisesta. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkuultuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työn osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näytön arvioinnit.

Ammattiosaamisen näyttö toteutetaan pääsääntöisesti jonkin muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	valmistelee ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
Hyvä H2	valmistelee annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
Kiitettävä K3	valmistelee itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	tarvitsee ajoittaista ohjausta
Hyvä H2	tekee annetut tehtävät omatoimisesti
Kiitettävä K3	etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Opiskelijan ohjaaminen	
Tyydyttävä T1	perehdyttää ohjattuna muita opiskelijoita
Hyvä H2	perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja
Kiitettävä K3	perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemyseroja

Opiskelijan arviointi	
Tyydyttävä T1	vastaanottaa ja antaa ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearvioi ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Hyvä H2	vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Kiitettävä K3	käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Oman alan työelämän ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	
Tyydyttävä T1	• esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Hyvä H2	• esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Kiitettävä K3	• esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia

Opetussuunnitelmien tunteminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Hyvä H2	• tunnistaa ohjeiden mukaisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Kiitettävä K3	• tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Hyvä H2	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Kiitettävä K3	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti

6.11. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 8 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 11 osaamispisteen edestä viestintä- ja vuorovaikutusosaamista. Opiskelija voi opiskella äidinkielen sovellusta suomi toisena kielenä, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa vieraan kielen osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi on eriytetty sen mukaan, onko opiskelijan vallitsema kieli hänelle A- vai B-kieli. Valittu vieras kieli voi olla opiskelijalle aivan uusikin kieli, jolloin sovelletaan B-kielen tavoitteita ja arviointia. A- ja B-kielillä tarkoitetaan seuraavaa: A-kieli = peruskoulun 1.–6. vuosiluokilla alkava vieras kieli B-kieli = peruskoulun vuosiluokilla 7.–9. alkava vieras kieli

Äidinkieli

Äidinkieli, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelusaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa laatia *alaan liittyviä* kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- ymmärtää äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen *alan* ja ammatin kannalta
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän vuorovaikutustilanteissa • pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa kieltä ja asiatyyliä
Hyvä H2	• perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • osallistuu keskusteluun, vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin • toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa asiatyyliä ja alan termistöä
Kiitettävä K3	• perustelee monipuolisesti näkemyksiään ja toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti • osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta ryhmätilanteissa viestintäilmapiiiristä • toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee työelämän tekstilajeja ja vertailee niitä
Hyvä H2	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja tulkitsee tekstien merkityksiä
Kiitettävä K3	• ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisu- tapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	• hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	• hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn • viestii digitaalisissa ympäristöissä sovittujen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla • viestii digitaalisissa ympäristöissä sopivaa kieltä käyttäen
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti media-tekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla • viestii ammatillisuutta osoittaen digitaalisen ympäristön vuorovaikutustilanteissa

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • laatii mallin mukaan asiakirjoja
Hyvä H2	• käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • laatii asianmukaiset asiakirjat
Kiitettävä K3	• hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua • tuottaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvion ja palautteen pohjalta • laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
Hyvä H2	• tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Kiitettävä K3	• arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta

Äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	- tiedostaa äidinkielen taidon merkityksen omalla alallaan - tuntee esimerkkejä omaan alaan liittyvästä kirjallisuudesta tai muusta kulttuurista
Hyvä H2	- ymmärtää äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja monikielisessä työelämässä - tietää, mihin kirjallisuutta tai muuta kulttuuria voi alalla käyttää
Kiitettävä K3	- osaa arvioida äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja sen asemaa monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta - ymmärtää kirjallisuuden tai muun kulttuurin merkityksen alalla toimimisessa

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja
- tuntee kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin muotoja ja merkitystä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon • ymmärtää henkilöiden sanattoman viestinnän merkityksen ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon
Hyvä H2	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan
Kiitettävä K3	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Kiitettävä K3	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	- tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia - käyttää mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja - tuottaa tekstiä ryhmänä yhdessä muiden kanssa
Hyvä H2	- tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti - muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella - antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä
Kiitettävä K3	- soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä - tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia - toimii joustavasti osana kirjoitusprosessia, kun tekstiä tuotetaan yhdessä muiden kanssa

Kielen ja kulttuurin tunteminen	
Tyydyttävä T1	- on perillä oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksestä - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.
Hyvä H2	- ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan - arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Kiitettävä K3	- soveltaa monipuolisesti kulttuurienvälistä osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta - hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.

Äidinkieli, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää omaan alaan liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- kehittää saamen kielen kirjoittamisen taitojaan ja osaa laatia alaan liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- tuntee kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkiellentaitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja tuo esille näkemyksiään • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän tilanteissa • pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä
Hyvä H2	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä ja alan termistöä
Kiitettävä K3	• toimii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja perustelee näkemyksiään rakentavasti ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä saamen kielellä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja osaa yhdistää tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa
Hyvä H2	• ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen
Kiitettävä K3	• ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisu-tapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä lähteistä
Hyvä H2	• hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi myös lähteiden luotettavuutta
Kiitettävä K3	• hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti media-tekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti
Hyvä H2	• tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä käyttäen monipuolisesti saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjä
Kiitettävä K3	• tuottaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä saamen kielellä sujuvasti ja luontevasti

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
Hyvä H2	• tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Kiitettävä K3	• arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustan merkitystä
Hyvä H2	• tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
Kiitettävä K3	• tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida monipuolisesti sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielellä
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätöitäitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja ja kehittää tekstin tuottamista saamen kielellä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa huomioiden toisten näkemykset
Hyvä H2	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset
Kiitettävä K3	• viestii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset

Esiintymis- ja ryhmätöitäitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätöitätilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja
Kiitettävä K3	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	- tuntee työelämän tilanteenmukaisen tekstilajin käytön vaatimuksia - tuottaa mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja - kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä
Hyvä H2	- tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti - muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella - kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä
Kiitettävä K3	- soveltaa vaihdelleen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä - tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia - kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä itsenäisesti saamen kielellä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	- tuntee saamelaisen kulttuurin ominaispiirteitä ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen - tutustuu saamen kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.
Hyvä H2	- tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen - arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Kiitettävä K3	- tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä itsenäisesti saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen - hankkii monipuolisia lukukokemuksia saamen kielellä sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.

Äidinkieli, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä viittomakielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaansa liittyviä erilaisia viestilajeja
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä erilaisia medioita käyttäen
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelusaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa toimia sekä viittomakielisen että puhutun ja kirjoitetun kielen ympäristöissä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkiellentaitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa tu- tuissa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • selviytyy viestintätilanteista myös kuulevien kanssa • tietää, miten tulkkia käytetään vuorovaikutustilanteissa • toimii sovittujen kokouskäytäntöjen mukaisesti sekä ilmaisee mielipi- teensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
Hyvä H2	• käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • toimii ammatillisissa tilanteissa viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää tulkkia tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa • noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä sekä perustelee monipuoli- sesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
Kiitettävä K3	• käyttää viittomakieltä aktiivisesti oman alansa viestintätilanteissa ot- taen rakentavasti toiset huomioon • toimii joustavasti erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuule- vien kanssa • käyttää tulkkia sujuvasti eri tilanteissa • hallitsee kokous- ja neuvottelukäytännöt sekä kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä

Viestien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee viittomakielen eri muotoja (yleiset ja ammatilliset tilanteet) ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti • ymmärtää viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat
Hyvä H2	• hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa keskeisten viestien pääsisällön ja osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa
Kiitettävä K3	• tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston ja viestii ammatillisesti viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa viestien pääsisällön ja osaa tehdä sen perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	• hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotetta-vuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttö-luvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti media-tekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen
Hyvä H2	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen
Kiitettävä K3	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja erityispiirteitä sekä käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä joustavasti kielitaitoaan hyödyntäen

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja viittomakielen ilmaisutapojaan erilaisissa tilanteissa
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia viestintätapoja
- tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon
Hyvä H2	• viestii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti
Kiitettävä K3	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• pitää sekä spontaanin että valmistellun esityksen viittomakielellä itselleen tutusta aiheesta
Hyvä H2	• selittää alaan liittyviä seikkoja viittomakielisessä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa
Kiitettävä K3	• tuottaa erilaisia viittomakielisiä esityksiä ja hyödyntää monipuolisesti ilmaisutapoja

Viestintätapojen käyttäminen ja tulkitseminen	
Tyydyttävä T1	• tuottaa mallin mukaan alaansa liittyvää viittomakieltä • tunnistaa viittomakielen eri muotoja
Hyvä H2	• toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa • pohtii viittomakielisten tekstien (videoitujen) tavoitetta ja sisältöä
Kiitettävä K3	• käyttää viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja • tuntee viittomakielen kielelliset ominaispiirteet

Kielen ja kulttuurin monimuotoisuuden ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	- tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä - ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman suomalaisessa yhteiskunnassa.
Hyvä H2	- tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta - vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kommunikaatiotapoja.
Kiitettävä K3	- tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä - tuntee hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa kielellistä kulttuuriaan monikielisessä ympäristössä.

Äidinkieli, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellä
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen omalla kielellään
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa erilaisia medioita hyödyntäen
- kehittää oman äidinkielen kirjoittamisen taitoja ja osaa laatia *omaan alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• toimii tarkoituksenmukaisella tavalla tutuissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää tilanteen vaatimaa kieltä oman äidinkielen yleiskielen mukaisesti
Hyvä H2	• toimii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa jossakin määrin alan termistöä
Kiitettävä K3	• toimii aloitteellisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa näkemyksiään perustellen ja toiset rakentavasti huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa alan termistöä

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien ydinasiat
Hyvä H2	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen
Kiitettävä K3	• ymmärtää alansa tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi ohjattuna niiden luotettavuutta
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti oman kielensä viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen keskeisiä oikeinkirjoitustapoja
Hyvä H2	• laatii alaansa liittyviä erilaisia tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikeinkirjoitustapoja
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikeinkirjoitustapoja

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä
Hyvä H2	• hyödyntää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle työlleen ja käyttää omaa kieltään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• vertailee oman kielensä ja suomen kielen käyttöä sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan melko monipuolisesti hyödyntäen
Kiitettävä K3	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa keskeiset piirteet sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan monipuolisesti hyödyntäen

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omalla äidinkielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja omalla äidinkielellä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin moninaisuuden merkityksen yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H2	• käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kielialueellaan
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon
Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tuttujen omakielisten tekstilajien keskeiset asiat
Hyvä H2	• ymmärtää omakielisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa terministöä
Kiitettävä K3	• ymmärtää oman alansa omakielisten tekstien keskeisen sisällön ja laajentaa sanavarastoaan ammattialalla
Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• laatii mallin mukaan omakielisiä tekstejä
Hyvä H2	• laatii ohjatusti erilaisia tekstejä omalla äidinkielellä
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti omaan alansa liittyviä tekstejä omalla äidinkielellä
Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä sekä hyödyntää kielen osaamistaan ammattialallaan.
Hyvä H2	• tuntee äidinkieltä käyttämällä mahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kielialueellaan sekä hyödyntää kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan.
Kiitettävä K3	• on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan sekä hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan ja yhteiskunnassa.

Äidinkieli, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaan liittyviä erilaisia tekstilajeja ja laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä

- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa laatia *alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää suomi toisena kielenä -taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää • osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja • toimii ryhmä- ja kokoustilanteissa sovitun käytännön mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää erilaista viestintää • osallistuu keskusteluun, käyttää puheenvuoroja ja perustelee näkemyksiään • noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Kiitettävä K3	• ymmärtää monipuolisesti alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää • osallistuu keskusteluun aktiivisesti ja perustelee monipuolisesti näkemyksiään • hallitsee ammatin kannalta keskeiset kokous- ja neuvottelukäytännöt

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tuntee eri tekstilajeja
Hyvä H2	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä tulkitsee tekstien merkityksiä
Kiitettävä K3	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja yksityiskohdat, tekee johtopäätöksiä sekä arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisutapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	• hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	• hankkii itsenäisesti tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Kiitettävä K3	• käyttää viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • käyttää ohjattuna kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sanavarantoaan laajentaen
Hyvä H2	• kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • käyttää kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoaan laajentaen
Kiitettävä K3	• kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään palautteen pohjalta • käyttää itsenäisesti ja monipuolisesti kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoaan laajentaen

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta • toimii kielellistä ja kulttuurista osaamistaan hyödyntäen ammattialan eri tilanteissa
Hyvä H2	• tuntee oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa pääpiirteet sekä suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta • ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän toimiessaan ammattialan tehtävissä
Kiitettävä K3	• tuntee monipuolisesti omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta • hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialan tehtävissä

Oman suomi toisena kielenä taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan

- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa kehittää erilaisten tekstilajien ymmärtämisen- ja tulkintataitojaan
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja
- syventää kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkityksen ymmärtämistä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti ja monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • viestii ammattialaansa liittyvissä ryhmätilanteissa
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • osallistuu ammattialaansa liittyvään keskusteluun ja hallitsee sanaston
Kiitettävä K3	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi • toimii joustavasti ammattialaan liittyvissä ryhmätilanteissa
Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää keskeisten tekstien päätarkoituksen ja arvioi tekstilajeja
Hyvä H2	• ymmärtää tekstien tarkoituksen ja pääsisällön sekä tekstilajin käyttö-kelpoisuuden eri tarkoituksiin
Kiitettävä K3	• ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista ja hahmottaa eri ammatillisten tekstilajien käyttötarkoituksen
Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Hyvä H2	• kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Kiitettävä K3	• kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä tekstejä itsenäisesti sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä.
Hyvä H2	• tuntee suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.
Kiitettävä K3	• tuntee monipuolisesti suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Äidinkieli, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa laatia *alaan liittyviä* kirjallisia töitä
- osaa arvioida ja kehittää suomen kielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa
Hyvä H2	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa ja ymmärtää muiden puheenvuoroja
Kiitettävä K3	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu keskusteluun asiallisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön
Hyvä H2	• ymmärtää yleisluontoisen tekstin sisällön ja tyyliä sekä vertaajakielistä, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä
Kiitettävä K3	• ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammattiin liittyviä kirjoitettuja tekstejä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa suomen kielellä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	• käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	• hakee tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediaa
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä • laatii mallin mukaan asiakirjat
Hyvä H2	• kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä oikeinkirjoitus-sääntöjen mukaisesti • laatii asianmukaiset asiakirjat
Kiitettävä K3	• kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää yleiskieltä oikeinkirjoitus-sääntöjen mukaisesti • laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja

Oman suomen kielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan

- osaa tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää ammatillisten tekstien tuottamista
- ymmärtää kielellistä identiteettiä ja osaa vertailla viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee mielipiteensä, perustelee ne vakuuttavasti • toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Kiitettävä K3	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuulojen kanssa

Tekstilajien tulkitseminen ja kirjallisuuden tunteminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Hyvä H2	• noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät • arvioi lukemiaan kirjoja
Kiitettävä K3	• toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti sekä selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä • hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä

Ammatillisten tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Hyvä H2	• tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Kiitettävä K3	• tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitoaan palautteen pohjalta

Kielellisen identiteetin ymmärtäminen sekä viitotun ja puhutun kielen vertaaminen	
Tyydyttävä T1	- tuntee puhutun ja viitotun kielen keskeiset erot - arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta.
Hyvä H2	- tarkastelee kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti - arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä.
Kiitettävä K3	- vertaa keskeisiä puhutulle kielelle ominaisia rakenteita viittomakielen vastaaviin - vertailee suomen kielen ja viittomakielen merkitystä monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta.

Äidinkieli, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- ymmärtää *oman alaan* liittyvien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen romanikielellä
- hankkii ja arvioi tietoa romanikielistä mediaa hyödyntäen
- tuottaa tekstiä romanikielellä
- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää romanikielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	- kuuntelee muita ja käyttää puheenvuoroja vuorovaikutustilanteissa - käyttää romanikieltä ymmärrettävästi tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	- viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen - käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa melko monipuolisesti
Kiitettävä K3	- viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen - käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa monipuolisesti
Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	tuntee joitakin alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Hyvä H2	ymmärtää tekstien olennaisen sisällön ja tuntee keskeisiä alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Kiitettävä K3	ymmärtää tekstien pääsisällön ja yksityiskohtia sekä tuntee laajasti alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa erilaisista lähteistä • tuntee romanikielistä mediaa
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisia viestintävälineitä hyödyntäen ja arvioi ohjattuna tekstien luotettavuutta • käyttää romanikielistä mediaa
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • käyttää itsenäisesti romanikielistä mediaa
Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna tekstejä romanikielellä
Hyvä H2	• laatii tekstejä romanikielellä
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti tekstejä käyttäen monipuolisesti romanikieltä
Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen
Hyvä H2	• tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja niiden merkityksen sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen
Kiitettävä K3	• tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan perinteen ja sen merkityksen sekä toimii monimuotoisessa yhteiskunnassa joustavalla tavalla
Oman romanikielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi romanikielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien kirjoittamisen taitoja romanikielellä
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimiseksi

- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• viestii tarkoituksenmukaisella tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tuttujen tekstilajien keskeiset asiat romanikielellä
Hyvä H2	• ymmärtää ammatillisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa käsitteitä romanikielellä
Kiitettävä K3	• ymmärtää erilaisten tekstien sisällön ja oman alansa tekstien ydinasioita sekä oman alansa käsitteitä romanikielellä

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ohjattuna ammatillisia tekstejä romanikielellä oikeata tekstilajia käyttäen
Hyvä H2	• käyttää kielen muotoja joustavasti kirjallisessa viestinnässä
Kiitettävä K3	• tuottaa itsenäisesti omaan alaansa liittyviä tekstejä käyttäen sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa erilaisista lähteistä käyttäen romanikielistä mediaa
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä viestintävälineitä hyödyntäen
Kiitettävä K3	• hyödyntää erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi romanien kielellisen ja kulttuurisen perinteen merkitystä ja vaikutuksia alalla.
Hyvä H2	• hyödyntää alalla romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan piirteitä ja kaksi- tai monikielisyytään.
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti romanien kielellistä ja kulttuurista taustaa ja arvioi mahdollisuuksiaan romanikielen säilyttämisessä.

Äidinkieli, ruotsi**Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp****Arviointi****ARVIOINNIN KOHTEET**

Tyydyttävä T1	• • • •
Hyvä H2	• • • •
Kiitettävä K3	• • • •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp**Arviointi****ARVIOINNIN KOHTEET**

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Toinen kotimainen kieli

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa käyttää toista kotimaista kieltä *työtehtävissään* ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	- ymmärtää lyhyiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön - kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Hyvä H2	- tulkitsee työhön liittyviä perustekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa - selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Kiitettävä K3	- tulkitsee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia - toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa.
Hyvä H2	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä.
Kiitettävä K3	tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- käyttää toista kotimaista kieltä *alaan liittyvissä* vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- osaa kirjoittaa *työhönsä* liittyviä lyhyitä tekstejä (esim. muistiinpanoja, ohjeita, tilauksia ja sähköposteja)
- osaa hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- hyödyntää omia kielenoppimisen strategioitaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja • käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja yleiskielistä tekstiä ja saa selvää hitaasta puheesta
Hyvä H2	• käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa • selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista
Kiitettävä K3	• selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti • käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Hyvä H2	• kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisia kielelle ominaisia ilmauksia
Kiitettävä K3	• tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa

Tietolähteiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	- etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä - käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä
Hyvä H2	- hyödyntää tuotettuja tekstejä ja julkaisuja - käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä monipuolisesti
Kiitettävä K3	- käyttää autenttista ruotsinkielistä aineistoa ja arvioi tekstien merkityksellisyyttä - käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen

Kielenoppimisen strategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	ottaa vastuuta kielen oppimisestaan ja hyödyntää vahvuuksiaan.
Kiitettävä K3	osoittaa pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä kielen opiskelussaan.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tyydyttävä T1	
Hyvä H2	
Kiitettävä K3	

Tyydyttävä T1	
Hyvä H2	
Kiitettävä K3	

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tunnustaminen

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tunnustaminen**Vieraat kielet****Vieras kieli, A-kieli****Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp****Opiskelija**

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan *ammattiaan*
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- osaa toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi**ARVIOINNIN KOHTEET**

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää oman alansa työhön liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja työtehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H2	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyvät suulliset viestit ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi
Kiitettävä K3	• ymmärtää alansa liittyvää tavanomaista, normaalitempoista puhetta ja toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen • kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita

Tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tavallista sanastoa ja oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä ja työ- ja turvallisuusohjeita • tuottaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan • tuottaa työhönsä liittyviä tekstejä ja tarkoituksenmukaista sanastoa
Kiitettävä K3	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• on tietoinen opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä.
Hyvä H2	• käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä.
Kiitettävä K3	• soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotaso B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotaso B1.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä *työelämän* tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	- kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa luontevasti hänelle esitettyihin kysymyksiin - selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita
Hyvä H2	- osaa viestiä ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita - selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Kiitettävä K3	- kertoo työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista - selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita

Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä	
Tyydyttävä T1	ymmärtää, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa ja miten siinä voi hyödyntää sosiaalista mediaa
Hyvä H2	käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen ja hyödyntää siinä sosiaalista mediaa
Kiitettävä K3	seuraa ajankohtaista keskustelua vieraalla kielellä ja ottaa siihen kantaa

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa niiden maiden elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan
Hyvä H2	osoittaa työskentelyssä ymmärtävänsä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta
Kiitettävä K3	hyödyntää monipuolisesti omassa työssään eri kielten ja kulttuurien tarjoamia mahdollisuuksia

Kielen oppimisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	tunnistaa omat vieraan kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	arvioi vieraan kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Kiitettävä K3	- vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia vieraan kielen oppimisen tapoja - hankkii perustietoja opiskelumahdollisuuksista vieraan kielen ympäristössä.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1.

Vieras kieli, B-kieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että kykenee harjoittamaan *ammatti-
aan*
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä – ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo lyhyesti itsestään ja työtehtävistään ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H2	• ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani käyttää yksinkertaisia rakenteita
Kiitettävä K3	• ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan • kertoo työpaikastaan ja työstään sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä • kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan • kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä
Kiitettävä K3	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta • kirjoittaa tavanomaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen.
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet.
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä *työelämän* tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa kirjoittaa *alaan liittyviä* tekstejä vieraalla kielellä
- osaa tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	- kertoo itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä - viestii suullisesti esimerkiksi esittäytyessään arkipäivän ja työelämän tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	- vastaa yksinkertaisiin kysymyksiin käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekumppani puhuu hitaasti ja selkeästi - osallistuu keskusteluun, kun keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeitä rakenteita
Kiitettävä K3	- esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekumppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä - selviytyy työelämän tavanomaisissa palvelutilanteissa

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	kirjoittaa ohjattuna työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	kirjoittaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Kiitettävä K3	kirjoittaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja työhönsä liittyviä tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	on tietoinen opiskelemaisensa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä
Hyvä H2	käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä
Kiitettävä K3	soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan

Kielen oppimisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	arvioi kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Kiitettävä K3	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia kielen oppimisen tapoja.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielen oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

6.12. Värjäyskäsittelyt, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja toteuttaa värjäyskäsittelyn asiakkaalle hiuksiin ja partaan
- tehdä värjäykseen tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet
- värjätä hiuksia ja partaa erilaisilla tekniikoilla
- vaalentaa ja raidoittaa hiuksia sekä poistaa väriä hiuksista
- värjätä ripset sekä muotoilla ja värjätä kulmakarvat
- suositella ja myydä asiakkaalle kotihoitotuotteet ja ohjata asiakasta värikäsitteltyjen hiusten kotihoidossa
- hyödyntää väriopin yleisiä periaatteita
- värjäystuotteiden kemialliset ominaisuudet ja toimintaperiaatteet
- toimia erilaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa
- edistää toimintansa turvallisuutta ja vastuullisuutta työssään
- ylläpitää terveellisiä elintapoja, yhteisönsä ihmissuhteita sekä toiminta- ja työkykyään
- ylläpitää työympäristön ergonomisuutta, hygieenisyyttä, terveellisyyttä ja turvallisuutta
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä ennakoida ja suojautua niiltä
- noudattaa ammattietiikkaa
- ottaa huomioon kestävän kehityksen
- soveltaa matematiikkaa ja luonnontieteitä työskentelyssään
- arvioida omaa työtään

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa hiusten värjäyskäsittelyissä ammat-tiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla parturi-kampaajan työtehtävissä parturi-kampaamossa tai muussa alan työpaikassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoi-tettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuk-sia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkoh-teessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Värjäyskäsittelyn suunnitteleminen	
Tyydyttävä T1	- suunnittelee värjäyskäsittelyn ohjeen mukaan ja ottaa huomioon värjäyksessä tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon ohjattuna valitessaan tuotteita värjäyskäsittelyä varten
Hyvä H2	- suunnittelee itsenäisesti värjäyskäsittelyn ja ottaa huomioon suunnittelussaan asiakkaan tyyliin liittyviä tekijöitä ja värjäyksessä tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon valitessaan tuotteita värjäyskäsittelyä varten
Kiitettävä K3	- suunnittelee itsenäisesti yksilöllisen värjäyskäsittelyn, ottaa huomioon värjäyksessä tarvittavat esi- ja jälkitoimenpiteet ja perustelee valintojaan - ottaa huomioon hiusten ja hiuspohjan kunnon sekä mahdolliset asiakkaan allergiat valitessaan tuotteita värjäyskäsittelyä varten

Värjäyskäsittelyn toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	- värjää hiukset ja/tai parran suunnitelman mukaisesti, kysyy asiakkaan toiveita - värjää kulmakarvat ja ripset hygieenisesti ja muotoilee kulmakarvat asiakkaalle soveltuvasti - käyttää ohjattuna värjäyksessä tarvittavia peruslaskutoimituksia
Hyvä H2	- värjää hiukset ja/tai parran suunnitelman mukaisesti monipuolisilla menetelmillä (kuten esim. raidoitus, monisävy- ja vaalennusvärjäys), ottaa huomioon asiakkaan toiveita - värjää kulmakarvat ja ripset siististi ja hygieenisesti ja muotoilee kulmakarvat asiakkaalle soveltuvasti - käyttää värjäyksessä tarvittavia peruslaskutoimituksia
Kiitettävä K3	- värjää hiukset ja/ tai parran monipuolisilla menetelmillä, tukee asiakkaan tyyliä ja ottaa huomioon tavoitteenmukaisen leikkauksen ja kam-pauksen - värjää kulmakarvat ja ripset ja muotoilee kulmakarvat asiakkaan kasvopiiirteet huomioon ottaen ja laadukkaasti - käyttää ja soveltaa värjäyksessä tarvittavia peruslaskutoimituksia

Hiusten peseminen	
Tyydyttävä T1	• pesee hiukset työn vaatimalla tavalla
Hyvä H2	• pesee hiukset ottaen huomioon värjäysmenetelmän
Kiitettävä K3	• pesee hiukset ottaen huomioon värjäysmenetelmän ja hyödyntäen tuotetuntemustaan

Asiakaspalvelu ja asiakkaan ohjaus	
Tyydyttävä T1	• palvelee asiakasta ystävällisesti ja ohjaa häntä kotihoitotuotteiden käytössä
Hyvä H2	• esittelee asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaisesti
Kiitettävä K3	• myy asiakkaalle kotihoitotuotteita ja ohjaa niiden käytössä asiakkaan tarpeen mukaan ja suosittelee lisäpalveluja

Terveysten, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• suhtautuu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä työssään ylläpitää ohjattuna toiminta- ja työkykyä työssään • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä näkökohtia sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	• vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta ja toimii terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä näkökohdat sekä ylläpitää asiakkaan ja työympäristön turvallisuutta, hygieenisyyttä ja ergonomisuutta
Kiitettävä K3	• kehittää itsenäisesti toimintansa turvallisuutta ja monipuolisia tapoja terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen • ottaa oman työn suunnittelussa itsenäisesti huomioon turvallisuus- ja terveystieteellisiä näkökohdat, asiakkaan ja työympäristön turvallisuuden sekä soveltaa oppimaansa yllättävissäkin tilanteissa

Itsearviointi ja ajan käyttö	
Tyydyttävä T1	• arvioi värjäyskäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään, noudattaa yleensä käsittelyyn varattua aikaa.
Hyvä H2	• arvioi värjäyskäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään lähes realistisesti ja oma-aloitteisesti, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa.
Kiitettävä K3	• arvioi värjäyskäsittelyn lopputulosta ja omaa työtään realistisesti ja perustellen suhteessa suunnitelmaan, noudattaa käsittelyyn varattua aikaa, kehittää työskentelytapojaan.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Värjäystekniikoiden hallinta	
Tyydyttävä T1	• käyttää erilaisia värjäysmenetelmiä (värin levitys, värin poisto, erilaiset raidoitustekniikat)
Hyvä H2	• hyödyntää erilaisia värjäystekniikoita ja -menetelmiä asiakkaalle soveltuvasti
Kiitettävä K3	• soveltaa itsenäisesti erilaisia värjäystekniikoita ja -menetelmiä asiakkaalle soveltuvasti sekä perustelee valintojaan

Työvälineiden/laitteiden käyttö	
Tyydyttävä T1	• työskentelee värjäyksen eri työvälineillä ja käyttää laitteita ohjeen mukaan, työskentelee siististi (asiakkaan ja työntekijän suojaus)
Hyvä H2	• työskentelee värjäyksen eri työvälineillä/laitteilla taitavasti, siististi ja hygieenisesti (asiakkaan ja työntekijän suojaus)
Kiitettävä K3	• hallitsee erilaiset värjäyksen työvälineet/laitteet ja perustelee niiden käytön, työskentelee siististi ja hygieenisesti (asiakkaan ja työntekijän suojaus)

Tuotteiden käytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• valitsee ja käyttää erilaisia värjäystuotteita ohjeen mukaan
Hyvä H2	• käyttää valitsemansa värjäysmenetelmän mukaisia tuotteita
Kiitettävä K3	• hallitsee värjäykseen liittyvät tuotteet ja niiden käytön sekä perustelee valintansa

Terveiden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.
Hyvä H2	• noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työyhteisössään huomioon työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ennen käyttöönottoa, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.
Kiitettävä K3	• havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Väriopin hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• ottaa työssään huomioon väriopin yleisiä periaatteita
Hyvä H2	• ottaa värikäsittelyissä huomioon väriopin yleiset periaatteet
Kiitettävä K3	• soveltaa värikäsittelyissä monipuolisesti väriopin tietoja

Ihon ja hiuksen rakenteen tietojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa erilaiset hiuslaadut ja hiuspohjan ongelmat ja valitsee ohjatuna hiusten ja hiuspohjan kunnon mukaisen värjäyskäsittelyn ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveydelle
Hyvä H2	• valitsee oikean värjäyskäsittelyn hiusten ja hiuspohjan kunnon mukaan ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveyteen
Kiitettävä K3	• hyödyntää ihon ja hiuksen rakenteen tietoja valitessaan värjäyskäsittelyä asiakkaalle ja perustelee valintansa ja tuntee tuotteiden haitallisia vaikutuksia terveyteen

Värjäyksen kemian tietoperustan hallinta	
Tyydyttävä T1	• ottaa työssään huomioon värjäyksessä käytettävien tuotteiden toimintaperiaatteet • ottaa työssään huomioon tavallisimpien värjäyskäsittelyiden kemialliset reaktiot
Hyvä H2	• ottaa värikäsittelyissä huomioon käytettävien tuotteiden toimintaperiaatteet • ottaa värikäsittelyissä huomioon tavallisimpien värjäyskäsittelyiden kemialliset reaktiot ja niiden merkityksen
Kiitettävä K3	• hallitsee värikäsittelyissä käytettävien tuotteiden ja vaikuttavien aineiden kemialliset tehtävät ja niiden toimintaperiaatteet ja ottaa tietoperustan huomioon työskentelyssään • hallitsee erilaisten värjäysten, vaalennuksen ja värinpoiston kemialliset reaktiot ja vaikutukset hiukseen ja hiuspohjaan ja ottaa tietoperustan huomioon työskentelyssään

Hiusmuodin huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• ottaa asiakkaan hiusten värjäyskäsittelyä tehdessään huomioon hiusmuotia
Hyvä H2	• hyödyntää hiusmuotia ja asiakkaan toiveita asiakkaan hiuksia värjätessään
Kiitettävä K3	• soveltaa asiakkaalle värjäyksen muotia ottaen huomioon asiakkaan tyylin ja toiveet

Ammattikäsitteiden käyttö	
Tyydyttävä T1	• käyttää keskeisiä ammattikäsitteitä värjäyskäsittelyn suunnittelussa
Hyvä H2	• ilmaisee suunnittelemansa värjäyskäsittelyn ammattikäsittein
Kiitettävä K3	• ilmaisee suunnitelmansa käyttäen ammattikäsitteistöä ja selittää suunnitelmansa asiakkaalle yleiskielellä

Tiedon hankinta	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa tavallisimmista hiusalan tietolähteistä ja ohjattuna hyödyntää sitä ongelmia ratkoessaan.
Hyvä H2	• hankkii tietoa eri hiusalan ammattijulkaisuista ja hyödyntää oppimaansa ongelmanratkaisussa.
Kiitettävä K3	• hankkii monipuolista tietoa värjäyskäsittelyistä hiusalan eri tietolähteistä kuten koulutuksista ja julkaisuista ja soveltaa tietoa ongelmallisissa asiakastilanteissa.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa ja suunnittelee ja arvioi omaa työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta
Hyvä H2	• hankkii tietoa, suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa, haluaa oppia uutta, toimii palautteen mukaisesti, selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista oma-aloitteisesti
Kiitettävä K3	• toimii oma-aloitteisesti tiedonhakijana, suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi työnsä onnistumista sekä perustelee arvioitaan, oppii mielellään uutta, toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti ja käyttää vaihtoehtoisia toimintatapoja, etsii mahdollisuuksia kehitykselleen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	• noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toiminnassaan, tekee vastuullaan olevat tehtävät ohjeen mukaan, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, pyytää tarvittaessa apua muilta
Hyvä H2	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (esim. oppimistilanteissa, työyhteisössä ja asiakaspalvelussa) tilanteen vaatimalla tavalla, tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii ryhmän jäsenenä, toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa
Kiitettävä K3	• ilmaisee selkeästi tavoitteen ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja, toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja asiakaspalvelussa, tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijät

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, työpaikan sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Hyvä H2	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja
Kiitettävä K3	toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	- noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille, käyttää turvallisesti ohjeen mukaan työvälineitä, työmenetelmiä ja suojaimia, työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti, tuntee terveydenhuollon palvelut - tunnistaa ympäristömyönteiset työ- ja toimintatavat hiusten värjäysaineiden käsittelyssä ja jätehuollossa.
Hyvä H2	- noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, varmistaa työvälineiden, tuotteiden ja materiaalin turvallisuuden, työskentelee ergonomisesti - toimii ympäristömyönteisesti hiusten värjäysaineiden käsittelyssä ja jätteiden käsittelyssä.
Kiitettävä K3	- noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja asiakkaiden sekä työympäristön turvallisuuden, tunnistaa ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä, käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian - ottaa toiminnassaan huomioon kestävän kehityksen ympäristömyönteisiä, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia.

6.13. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien neljän osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 5 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 8 osaamispisteen edestä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista.

Yhteiskuntataidot

Yhteiskuntataidot

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa toimia kansalaisena ja osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen
- osaa suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan sekä arvioida siihen liittyviä riskejä
- hyödyntää sosiaalista mediaa aktiivisen osallistumisen keinona
- osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja toimia kuluttajana.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kansalaisena toimiminen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon osallistuminen	
Tyydyttävä T1	• tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä • seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu opiskelijoiden tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa yhteisölliseen toimintaan omalta osaltaan
Hyvä H2	• tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä • seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa ja ilmaisee omia mielipiteitään tarpeelliseksi kokemistaan asioista • osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa päätöksentekoon omalta osaltaan
Kiitettävä K3	• tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet Suomessa ja arvioi niitä suhteessa muiden maiden vastaaviin • seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa ja osallistuu siihen eri tavoin • osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa aktiivisesti asioita koskevaan päätöksentekoon

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• toimii asianmukaisesti erilaisten ihmisten kanssa myös monikulttuurisissa työyhteisöissä
Hyvä H2	• toimii muita ihmisiä arvostavalla tavalla, kohtelee yhdenvertaisesti työtovereitaan ja asiakkaitaan mahdollisesta erilaisuudesta huolimatta
Kiitettävä K3	• edistää omalta osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja puuttuu asianmukaisesti mahdolliseen kiusaamiseen tai häirintään

Oman talouden ja raha-asioiden suunnitteleminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä T1	• tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja tuloistaan tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Hyvä H2	• tekee suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Kiitettävä K3	• tekee itsenäisesti ja vastuullisesti suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit

Sosiaalisen median hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Hyvä H2	• käyttää sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Kiitettävä K3	• käyttää sosiaalista mediaa monipuolisesti oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen

Yhteiskunnan palvelujen käyttäminen ja kuluttajana toimiminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • tuntee kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tietää, mistä saa apua kuluttaja-asioissa.
Hyvä H2	• käyttää monipuolisesti ja harkiten opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä tietää, mistä saa tietoa ja apua kuluttaja-asioissa.
Kiitettävä K3	• käyttää itsenäisesti ja valintoja tehden opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä osaa arvioida tiedonlähteiden luotettavuutta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa hakea tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta myös Euroopan unionista
- tuntee *oman alan* yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
- osaa seurata yhteiskunnallista keskustelua ja taloutta koskevaa uutisointia
- osaa kuvata yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista *oman alan* työpaikkoihin ja työllisyyteen
- osaa selvittää kansantalouden peruskäsitteitä ja sen keskeisimpiä toimijoita sekä arvioida niiden merkityksen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tiedon hakeminen yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta Euroopan unionissa	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Hyvä H2	• hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti ja aktiivisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta

Oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden tunteminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee keskeisiltä osin oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Hyvä H2	• kuvaa perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Kiitettävä K3	• kuvaa laaja-alaisesti ja perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden

Yhteiskunnallisen keskustelun ja taloutta koskevan uutisoinnin seuraaminen	
Tyydyttävä T1	• seuraa jonkin tietolähteen avulla yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• seuraa eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Kiitettävä K3	• seuraa aktiivisesti eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • perustelee oman alan tilannetta monipuolisesti ja arvioi kriittisesti eri medioiden välittämää tietoa

Yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen huomioiminen omalla alalla	
Tyydyttävä T1	• kertoo havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen
Hyvä H2	• selvittää havainnollisesti, ja perustellen miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen
Kiitettävä K3	• selvittää havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • perustelee selvitystään monipuolisesti ja kattavasti

Kansantalouden peruskäsitteiden ja sen keskeisten toimijoiden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista.
Hyvä H2	• selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat sekä arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.
Kiitettävä K3	• selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat, niiden merkityksen sekä niiden välisiä riippuvuussuhteita.

Työelämätaidot

Työelämätaidot

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa hakea itselleen työpaikkaa
- osaa kuvata työsopimusjärjestelmää ja työsopimuksen keskeiset asiat
- osaa perehtyä työpaikan toimintaan ja työtehtäviin sekä huolehtia työturvallisuudesta
- osaa työskennellä työpaikassa ja kehittää osaamistaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työpaikan hakeminen	
Tyydyttävä T1	• hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen sekä CV:n tarviten jonkin verran ohjausta • toimii työhaastattelussa asiallisesti • pukeutuu toimialan ja työpaikan mukaisesti • tuo esille omaa osaamistaan
Hyvä H2	• hakee itsenäisesti työpaikkoja sekä laatii selkeän työhakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan luonteen • tuo selkeästi esille omat vahvuutensa esitellessään osaamistaan
Kiitettävä K3	• hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistuen omat vahvuutensa • laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan erityispiirteet • perustelee omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan laaja-alaisesti

Median käyttäminen työnhaussa	
Tyydyttävä T1	• hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta
Hyvä H2	• tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia

Työsopimusjärjestelmän, työsopimuksen ja työläinsäädännön sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee keskeiset asiat alan työehdoista ja oman alansa työläinsäädännöstä • tuntee oman työsopimuksensa sisällön • ottaa toiminnassaan huomioon oikeutensa ja velvollisuutensa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• tuntee oman alan työehdot ja keskeisen työläinsäädännön • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti
Kiitettävä K3	• tuntee hyvin oman alan työehdot ja keskeisen työläinsäädännön mahdollisuudet työtä kehitettäessä • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä perustelee vastuullisesti toimintaansa

Työpaikan toimintaan ja työhön perehtyminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti monipuolisesta tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • soveltaa ja kehittää työstä annettuja turvallisuusohjeita

Työyhteisössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksestaan • työskentelee osana työryhmää ja erilaisten ihmisten kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	• noudattaa annettuja työaikoja, sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa työtilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksestaan • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa.
Kiitettävä K3	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti työyhteisön erilaisissa muuttuvissa tilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksestaan • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa ja esittää kehittämisideoita työyhteisön ja -ryhmän käyttöön.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa edistää työyhteisön ilmapiiriä ja henkilöstön osallisuutta
- osaa toimia *työpaikan* eri tehtävissä
- osaa osaltaan vastata *työpaikan* työtehtävien etenemisestä ja työn laadusta sekä näiden kehittämisestä
- osaa kehittää omaa osaamistaan
- osaa hakea työtä kansainvälisiltä työmarkkinoilta ja erityisesti EU-maista.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työyhteisön ilmapiirin ja henkilöstön osallisuuden edistäminen	
Tyydyttävä T1	• edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan
Kiitettävä K3	• edistää aktiivisesti työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan monipuolisesti yhteiseen toimintaan

Työpaikan eri tehtävissä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee halukkuutensa osallistua joihinkin uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Hyvä H2	• ilmaisee halukkuutensa osallistua uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Kiitettävä K3	• ilmaisee halukkuutensa osallistua erilaisiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti

Työpaikan työtehtävien ja työprosessien etenemisestä ja työn laadusta huolehtiminen	
Tyydyttävä T1	• toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintansa niiden saavuttamisessa • toimii palveluhenkisesti
Kiitettävä K3	• toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi • toimii palveluhenkisesti ja varmistaa asiakastyytyväisyyden • toimii aloitteellisesti työnsä ja työympäristön laadun kehittämisessä

Oman osaamisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• kehittää itseään ja osaamistaan, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan yhteistyössä muiden kanssa
Kiitettävä K3	• kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan

Työn hakeminen kansainvälisiltä työmarkkinoilta	
Tyydyttävä T1	• hakee kansainvälisiä työpaikkoja koskevia tietoja mediasta • hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen, mutta tarvitsee ajoittain näihin ohjausta • toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	• hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta ja tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja laatii selkeän työhakemuksen • toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan.
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia • hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistuen omat vahvuutensa ja laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen • toimii työnhaussa käyttäen hyvää kielitaitoaan eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa.

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa arvioida ja tunnistaa oman osaamisensa ja omat vahvuutensa
- osaa ideoida omaa liikeideaa ja sen kehittämismahdollisuuksia
- osaa arvioida mahdollisuuksiaan ryhtyä yrittäjäksi
- osaa selvittää *omia ammatillisia* verkostojaan
- osaa tunnistaa kannattavan liiketoiminnan periaatteet
- osaa arvioida oman yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä omalle hyvinvoinnilleen ja Suomen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Oman osaamisen arvioiminen ja tunnistaminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi osaamistaan ja selvittää vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• arvioi monipuolisesti omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen
Kiitettävä K3	• arvioi monipuolisesti ja perustellen omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen

Oman liikeidean ja sen kehittämismahdollisuuksien ideoiminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää liikeidea
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää ja perustelee liikeidean

Yrittäjäksi ryhtymisen mahdollisuuksien arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa, millä toimenpiteillä ja tukipalveluilla oma yritys voidaan perustaa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää monipuolisesti, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja perustellen, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä

Omien ammatillisten verkostojen selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja kuvaa yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Hyvä H2	• selvittää kattavasti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi kriittisesti yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa

Liiketoiminnan periaatteiden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset
Kiitettävä K3	• selvittää kattavasti ja perustellen oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset

Oman alan yritystoiminnan merkityksen selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	• selvittää monipuolisesti yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta.
Kiitettävä K3	• selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä perustelee oman alan yritystoiminnan merkityksen elinkeinoelämässä ja ennakoii oman alan tulevia kehitysnäkymiä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kartoittaa *oman alan* yritystoiminnan kehittämistarpeita
- osaa selvittää oman liiketoiminnan tuloksellisuuden ja oman työpanoksen vaikutuksen siihen toteuttamalla pienen projektin
- osaa tehdä kehittämissuhteita uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
- osaa suunnitella omaa toimintaansa ja ajankäyttöään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Alan yritystoiminnan kehittämistarpeiden kartoittaminen	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• kartoittaa monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia
Kiitettävä K3	• kartoittaa itsenäisesti ja monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia • ennakoii tulevia kehitysnäkymiä

Liiketoiminnan tuloksellisuuden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen sekä perustelee toimintansa

Uusien toimintatapojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• tekee kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
Kiitettävä K3	• ennakoi tulevia kehitysnäkymiä ja tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista sekä muuttaa omaa toimintaansa

Oman toiminnan ja ajankäytön suunnitteleminen	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan pääosin itsenäisesti.
Hyvä H2	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti • reagoi muutostarpeisiin.
Kiitettävä K3	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti ottaen huomioon tulevat työvaiheet • reagoi muutostarpeisiin ja tekee työhönsä liittyviä kehittämis ehdotuksia.

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Pakolliset osaamistavoittet, 2 osp

Opiskelija

- osaa laatia itselleen terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman ja toimia sen mukaisesti
- osaa edistää ja ylläpitää opiskelu-, toiminta- ja työkykyään
- osaa ottaa huomioon ravitsemuksen merkityksen terveydelle sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset
- osaa kuvata mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen ihmisen hyvinvoinnille
- osaa edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia
- osaa kehittää toimintatapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyttä
- osaa toimia turvallisesti ja ergonomisesti, ehkäistä tapaturmia, toimia ensiaputilanteissa sekä hakea apua.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Hyvä H2	ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Kiitettävä K3	ottaa suunnitelmassaan monipuolisesti huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä

Ravitsemuksen merkityksen sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutusten huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	- hakee tietoja tavallisimmista terveyshaitoista sekä tavallisimmista terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä - hakee tietoa ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle - ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa
Hyvä H2	- hakee tietoja terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä - hakee tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle - ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan
Kiitettävä K3	- hakee monipuolista tietoa terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä - hakee monipuolista tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle ja vertailee ruoka-aineiden ja -tuotteiden sisältöjä - ottaa tiedot kriittisesti huomioon suunnitelmassaan

Suunnitelman toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, tekee suunnitelmaan päivityksiä, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään
Kiitettävä K3	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti ja kriittisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään

Opiskelu-, toiminta- ja työkyvyn edistäminen ja ylläpitäminen liikunnan avulla	
Tyydyttävä T1	• käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • noudattaa turvallisuutta liikunnassa
Hyvä H2	• käyttää ja soveltaa liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja monipuolisesti • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
Kiitettävä K3	• käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita • edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta

Mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen kuvaaminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille ja pohtii, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • arvioi, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää

Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen	
Tyydyttävä T1	toimii opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävasti ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H2	toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävasti sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Kiitettävä K3	toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia edistävasti

Terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa
Kiitettävä K3	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojen kehittämistarpeita

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun antaminen sekä ergonominen toimiminen	
Tyydyttävä T1	- ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa - osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.
Hyvä H2	- ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä - osaa hakea ja antaa ensiapua - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.
Kiitettävä K3	- toimii huolellisesti ja ennaltaehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä - osaa hakea ja antaa ensiapua - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työskentelee erilaisissa ympäristöissä ergonomisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kuvata väestön terveyseroja ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöitä ja niiden ennaltaehkäisyä
- osaa arvioida fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- osaa tarvittaessa käyttää sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja

- osaa hyödyntää terveystoimintaa
- osaa edistää ryhmän jäsenenä ryhmän toimintaa ja osallistua työ- ja opiskelukykyyn sekä hyvinvoinnin edistämiseen.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Väestön terveyserojen ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa tavallisimmista terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• hakee tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista • arvioi kriittisesti saamaansa tietoa

Fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • perustelee tiedolla liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • tarvitsee ajoittain ohjausta suunnitelman toteuttamisessa
Hyvä H2	• hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toimii suunnitelmansa mukaisesti
Kiitettävä K3	• hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi kriittisesti tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toteuttaa suunnitelmaansa johdonmukaisesti

Tiedon hakeminen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista	
Tyydyttävä T1	• hakee tarvittaessa tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta sopivan palvelun löytämisessä
Hyvä H2	• hakee tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä • ohjaa muita opiskelijoita hankkimaan tietoa palveluista

Terveysliikunnan hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	hyödyntää omassa toiminnassaan yleisimpiä kunto- ja terveysliikunta-muotoja, mutta tarvitsee ajoittain yksilöllistä ohjausta
Hyvä H2	hyödyntää omassa toiminnassaan erilaisia kunto- ja terveysliikun-ta-muotoja ja seuraa omaa edistymistään
Kiitettävä K3	hyödyntää omassa toiminnassaan suunnitelmallisesti erilaisia kunto- ja terveysliikuntamuotoja ja seuraa kriittisesti omaa edistymistään ja muuttaa tarvittaessa suunnitelmaansa

Ryhmän toiminnan ja hyvinvoinnin edistäminen	
Tyydyttävä T1	osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtu-maan.
Hyvä H2	osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtu-maan ja kannustaa myös muita osallistumaan.
Kiitettävä K3	- osallistuu aktiivisesti liikunta- ja muihin tapahtumiin - ottaa osallistuessaan huomioon muiden osallistujien erilaisuuden ja kiinnostuksen kohteet.

6.14. Yrityksessä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida oman alan tarjontaa ja uusien asiakkaiden löytymistä tuotteistamisen lähtökohdista
- täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean ja kehittää toiminta-ajatuksen
- suunnitella yrityksen toimintaa tavoitteellisesti ja asiakaslähtöisesti
- tehdä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä
- hankkia yhteistyökumppaneita ja rakentaa liiketoiminnan edellyttämiä verkostoja
- esitellä yrityksen toimintaa erilaisissa tilanteissa
- käyttää toiminnassaan apuna tieto- ja viestintätekniikkaa
- toimia yrityksessä osana ryhmää, mutta kykenee myös itsenäiseen toimintaan ja päätöksentekoon
- arvioida yrityksen kehittämistarpeita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyöyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. omassa yrityksessä, harjoitusyrityksessä tai vastaavassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava ammattitaito vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä vastaten omista töistään
Hyvä H2	• suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti vastaten omista töistään
Kiitettävä K3	• suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti vastaten omista töistään

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	• etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti
Hyvä H2	• etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
Kiitettävä K3	• etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan

Ajankäytön hallinta	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaan tarviton siihen jonkin verran ohjausta ja seuraa omaa ajankäyttöään
Hyvä H2	• suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaan ja seuraa omaa ajankäyttöään
Kiitettävä K3	• suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan ajan ottaen huomioon tehokkaan ajanhallinnan ja seuraa omaa ajankäyttöään

Laadukas ja kustannustietoinen toiminta	
Tyydyttävä T1	• toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella • toimii palveluhenkisesti
Hyvä H2	• toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa • toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti
Kiitettävä K3	• toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi • toimii palveluhenkisesti ja varmistaen asiakastyytyväisyyden.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeistettuna tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	• käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä K3	• käyttää itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut tarviton ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut
Kiitettävä K3	• arvioi ryhmän jäsenenä ja itsenäisesti sekä ennakoluulottomasti hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut

Liikeidean täsmentäminen	
Tyydyttävä T1	määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen
Kiitettävä K3	määrittelee itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen

Yrityksen toiminnan suunnittelu	
Tyydyttävä T1	laatii ohjatusti yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Hyvä H2	laatii yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Kiitettävä K3	laatii itsenäisesti ja perustellen yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään

Yhteistyökumppaneiden hankkiminen	
Tyydyttävä T1	määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia tarviten sopimusten laatimisessa ohjausta
Hyvä H2	määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia
Kiitettävä K3	määrittelee ryhmän jäsenenä innovatiivisesti ja laaja-alaisesti yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Tyydyttävä T1	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä joitakin yrityksen toimintaan liittyvistä työtehtävistä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu
Hyvä H2	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu
Kiitettävä K3	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa

Yrityksen toiminnan esittely	
Tyydyttävä T1	osallistuu joihinkin yrityksen tuotteiden tai palvelujen esittelytilaisuuksiin (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Hyvä H2	esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Kiitettävä K3	esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja vakuuttavasti erilaiset asiakasryhmät huomioiden (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)

Liiketoiminnan kehittäminen	
Tyydyttävä T1	seuraa ohjatusti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita
Hyvä H2	seuraa liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita
Kiitettävä K3	seuraa laaja-alaisesti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistä ja toimii luovasti

Yrityksen lopettaminen	
Tyydyttävä T1	laatii ohjatusti yrityksen lopettamisasiakirjat
Hyvä H2	laatii yrityksen lopettamisasiakirjat
Kiitettävä K3	laatii yrityksen lopettamisasiakirjat ja on arvioinut yrityksen lopettamisen yhteydessä myös yrityksen myynnin mahdollisuuksia.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista tarviton ajoittain ohjausta
Hyvä H2	hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista
Kiitettävä K3	hankkii tietoa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista

Liikeidean täsmentäminen ja yrityksen toiminnan suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjatusti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii ohjatusti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Hyvä H2	• hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjatusti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä
Hyvä H2	• hankkii tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä
Kiitettävä K3	• hankkii innovatiivisesti ja ennakkoluulottomasti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita tarviton jonkin verran tukea
Hyvä H2	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita
Kiitettävä K3	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita varmistaen aina asiakastytyvyyden

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	- osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun - arvioi ohjattuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä - osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	- tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä - arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä - neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa
Kiitettävä K3	- tekee ryhmässä perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi - arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä - neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	noudattaa ohjattuna yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Hyvä H2	noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Kiitettävä K3	noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	- noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta annettujen ohjeiden mukaisesti - varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden tutuissa tilanteissa.
Hyvä H2	- toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alan työturvallisuusohjeita noudattaen ja ennakoi mahdollisia työturvallisuusriskejä ja vaaratilanteita - varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa.
Kiitettävä K3	- toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alansa työturvallisuusohjeita noudattaen ja tekee realistisia esityksiä alansa työturvallisuuden kehittämiseksi - varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa - opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.

6.15. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- arvioida oman osaamisensa tuotteistamista tai markkinoilla olevaa liiketoimintamahdollisuutta
- selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä ja kilpailutilannetta
- esittää liikeidean ja yritysmuodon
- laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa suunnittelemalla yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyvät tehtävät. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa opastettuna yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet
Hyvä H2	• kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti
Kiitettävä K3	• kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet innovatiivisesti ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	• etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti
Hyvä H2	• etenee työssään järjestelmällisesti
Kiitettävä K3	• etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti

Laadukas toiminta	
Tyydyttävä T1	• toimii työnsä asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella
Hyvä H2	• toimii asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa
Kiitettävä K3	• toimii asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeistettuna suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	• käyttää suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä K3	• käyttää suunnittelussaan itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä, tarviten ajoittain tukea ja ohjausta • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviten ajoittain ohjausta • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön tarviten ajoittain ohjausta • esittää suunnittelemaansa asiakasryhmälle tuotteen tai palvelun kuvaamalla sen tuottamia asiakasryötyjä tarviten ajoittain ohjausta
Hyvä H2	• arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaansa asiakasryhmälle kuvaamalla sen tuottamia asiakasryötyjä
Kiitettävä K3	• arvioi itsenäisesti miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivia yrityksiä • arvioi kriittisesti kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaansa asiakasryhmälle kuvaamalla kattavasti sen tuottamia asiakasryötyjä

Yrityksen perustaminen	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjeistettuna yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	• valitsee yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat
Kiitettävä K3	• valitsee itsenäisesti ja perustellen yritykselle yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä T1	• selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä tarviten jonkin verran ohjausta • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista tarviten jonkin verran ohjausta • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tarviten ajoittain ohjausta • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	• selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman
Kiitettävä K3	• selvittää itsenäisesti ja laaja-alaisesti markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee itsenäisesti yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Yritysmuodon valinta sekä tiedon hankinta liittyen yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen	
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Hyvä H2	• hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjattuna yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Hyvä H2	• hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Kiitettävä K3	• hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii laaja-alaisesti tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	• tekee ohjattuna päätöksiä • arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Hyvä H2	• tekee valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Kiitettävä K3	• tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	• neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	• neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Kiitettävä K3	• neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Hyvä H2	• noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Kiitettävä K3	• noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• käyttää pääsääntöisesti turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Hyvä H2	• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Kiitettävä K3	• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian. Toimii oma-aloitteisesti työturvallisuuden ja ergonomian parantamiseksi omassa työpisteessään.